

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

**כנס מיוחד של הוועדה לאיכות הסביבה
להצגת תכנית פעולה של עיריית תל-אביב - יפו
להיערכות לשינויי האקלים**
**בראשות סגן ראש העירייה - יו"ר הוועדה לאיכות הסביבה
מר ראובן לדיאנסקי**
אשר התקיים ביום שלישי - 18.8.2020, שעה 18:00
כ"ח באב תש"פ
(במתכונת מקוונת או פיסית, בהתאם לצו השעה)

שוש בלו-

איה קובי -

סטנוגרמה

מנהלת לשכת ס.רה"ע עו"ד ראובן לדיאנסקי

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

<u>בראשות סגן ראש העירייה - עו"ד ראובן לדיאנסקי</u>	
<u>חברי הועדה ה"ה:</u> <u>מוזמנים ה"ה:</u>	
מנהל הרשות לאיכות הסביבה וקיימות	איתן בן עמי
סגנית מנהל הרשות לאיכות הסביבה וקיימות	ורד קריספין
יועצת התכנית	ד"ר אורלי רונן
אדריכל העיר	יואב דוד
מנהל תכנון בר קיימא ואנרגיה	ד"ר בועז קידר
מנהלת קהילת ת"א יפו והסביבה – החברה להגנת הטבע	גליה חנוך-רועה
מ"מ וסגן ראש העיר	אופירה יוחנן וולק
	מוזמנים נוספים

* * * *

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

על סדר היום:

- הצגת התכנית העירונית לשינויי אקלים - איתן בן עמי, מנהל הרשות לאיכות סביבה וקיימות.

⇐ ורד קריספין - סגנית מנהל הרשות לאיכות הסביבה וקיימות;

⇐ ד"ר אורלי רונן - יועצת התכנית;

⇐ מר יואב דוד - אדריכל העיר;

- שאלות ותשובות;

* * *

דברי פתיחה - סגן ראש העירייה ויו"ר הועדה

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

שלום לכולם. אני שמח לפתוח את הכנס של הוועדה לאיכות הסביבה. שמתי את כולכם כרגע ב-mute כי יש לנו 103 משתתפים ויהיה קשה מאד לנהל שיחה אם אנשים יוכלו לדבר באמצע ויהיו כל מיני רעשים מסביב. אז קודם כל את סליחתכם בעניין הזה. ראיתי פה גם חברי מועצה מתל אביב, את חברי אברהם פורז, את יו"ר המועצה ליאור שפירא, ראיתי את ירון קליין מנכ"ל אתרים, כמובן את אדריכל העיר יואב דוד, את בועז קידר ממשרד אדריכל העיר. עמיתים מרשויות נוספות אחרות – את נאור ירושלמי סגן ראש עיריית נס ציונה, ליאת ארבל – לא רק מ-TNS, היא גם חברת מועצת עיריית קרית אונו. עד סוף המפגש הזה אני בטח אאתר עוד כמה ונזכיר אותם בשמחה ובכבוד רב. הכנס הזה משודר בפייסבוק של הרשות לאיכות הסביבה תל אביב יפו הירוקה וגם בפייסבוק שלי.

ערב טוב לכולם וברוכים הבאים לכנס הציבורי של הוועדה לאיכות הסביבה בעיריית תל אביב, במסגרתו נציג את התוכנית העירונית שלנו להתמודדות עם משבר האקלים. לאחר שהתוכנית הוצגה בפני ראש העירייה וועדת ההנהלה לפני מספר שבועות וקיבלה את ברכתם, העליתי את הנושא הזה במסגרת הצעה לסדר במועצת העיר שהתקיימה לפני שבוע, וחשבתי שיהיה נכון וחשוב להציג את התוכנית, לפחות את עיקריה, גם בפני חברי מועצת העיר, גם בפני אנשי מקצוע שונים, גורמים עירוניים, אנשי עמותות סביבתיות, עמיתים שונים – לרבות חברי מועצות ונבחרים מרשויות אחרות. וכמובן, בפני כל מי שבציבור הכללי התל אביב מתעניין בנושא.

גם אנחנו, כמו ערים נוספות ומשמעותיות בעולם, לא ממתנינים יותר לעשייה מצד הממשלה, בכל הקשור להתמודדות עם משבר האקלים. לאחר עבודה של למעלה משנה בהובלת הרשות לאיכות הסביבה וקיימות, גיבשנו בעיריית תל אביב יפו תוכנית הוליסטית ורצינית להתמודדות עם משבר האקלים. התוכנית מסמלת שינוי תודעתי עמוק ורציני שמתחולל בעיריית תל אביב יפו בשנים האחרונות, ואם בעבר נושאים שבתחום הסביבה והקיימות היו נחלתם של הרשות לאיכות הסביבה, אגף שפ"ע ומשרד אדריכל העיר, תהליך הכנת התוכנית הביא מצד אחד למחויבות הרבה יותר גדולה של הנהלת העירייה וגם למעורבות של יחידות

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

רבות ומגוונות שעד עכשיו, עד היום הקשר בינם לבין עולם הקיימות לא היה הדוק במיוחד ולא היה ברור. רבים מבינים היום, גם אצלנו בעירייה, ובטח בציבור ואתכם ~~אנחנו~~ לשכנע כי אתם חלק מהעולם הסביבתי המקיים, נושא הקיימות ובטח סוגיית האקלים, יש לנושאים האלה השפעות רחבות ביותר על הבריאות, על הכלכלה, העסקים, האורבאניות, המזון שאנחנו צורכים, על אוכלוסיות כמו ילדים, קשישים, אוכלוסיות מוחלשות, ובעצם על מרבית תחומי החיים שלנו ושל הדורות הבאים.

אתן לכם דוגמא: כחלק מהעבודה לקראת גיבוש התוכנית, היו מספר צוותי עבודה, וגם מנהלים כמו מנהל קהילה שמרכז בעירייה את הקשר בין העירייה לקהילות תושבים, לקחו חלק בעשייה ובגיבוש של התוכנית. גם מנהל השירותים החברתיים שעוסקים בנושאים של רווחה בעיר. הם גם כן היו חלק מקבוצות העבודה, מבינים את ההשפעה שתהיה לאוכלוסיות עירוניות מוחלשות כאלה ואחרות, והנה לכם דוגמא של שתי יחידות עירוניות חשובות שעד היום לא היו כל כך מעורבים בנושאים שעוסקים בקיימות ואקלים.

אני גאה על כך שתל אביב יפו היא העיר הראשונה בישראל ובמזרח התיכון שמגבשת תוכנית פעולה להיערכות לשינוי האקלים ובכך אנחנו מצטרפים לערים גדולות ומרכזיות בעולם, כמו פריז, ניו יורק, מלבורן – שעשו זאת לפנינו.

בגדול, תוכנית הפעולה שלנו להיערכות לשינוי האקלים מחולקת לשני חלקים: החלק הראשון זה קירור העיר. אופן ההתמודדות עם התחממות העיר.

החלק השני זה ניהול המים, אופן ההתמודדות עם סערות, שיטפונות והתייבשות.

שינויי האקלים יביאו איתם, כפי שאתם בוודאי יודעים, אירועי חום קיצוניים בתדירות גבוהה הרבה יותר ולמשך פרקי זמן ארוכים יותר. ובשנת 2019 זו הייתה השנה בעצם הכי חמה שנמדדה אי פעם וחודש יוני היה החודש החם ביותר. וכל התחזיות שעוסקות בשינויי האקלים מוכיחות שהמרחב העירוני, הציבורי שלנו, מתחמם בצורה ניכרת, ואת זה גם כולנו חשים כבר היום.

התחזיות מצביעות על התארכות הקיץ והתקצרות החורף, ובתרחיש קיצוני ישרו בישראל תנאי קיץ ברוב חודשי השנה. מי שראה היום במקרה איזו שהיא ידיעה ב-Ynet של אטיללה, ראה גם שהוא מציין שם שבארצות הברית הגיעה מדידת הטמפרטורה (נדמה לי שזה היה

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

בסן פרנסיסקו) ל-53 מעלות. והוא כותב שגם אצלנו זה יקרה ולכן אנחנו מן הסתם צריכים להיערך לזה.

מאז שנות ה-80 התחממות העיר תל אביב הולכת וגוברת כמעט ב-2 מעלות צלזיוס. ולפי ההערכות, בשנת 2050 מספר הימים בהם הטמפרטורה תעלה על 33 מעלות יהיה במקרה הטוב 55 ימים. ולפי הערכות קיצוניות, יגיעו ל-97 ימים בשנה עם טמפרטורה של מעל 33 מעלות, שוב, בצל, שזה מעל 3 חודשים. כל מי שעוסק בנושא המוניציפאלי העירוני חייב לחשוב על איך מתאימים את המרחב הציבורי עבור התושבים שלנו ואת זה אנחנו יכולים וצריכים לעשות באמצעות שיפור התשתיות הטבעיות והרחבת ההצללה, שזה מבחינתי אומר הרבה יותר עצים.

התחממות המרחב העירוני והמחסור בצל גם יביא לכך שאנשים יילכו פחות ברגל ויהיו תלויים יותר ברכבים. עסקים קטנים שנמצאים ברחוב יאבדו חלק מהלקוחות שלהם ויאלצו להיסגר. ילדים פחות יפקדו את מגרשי הספורט ואת גני המשחקים. קשישים יבלו הרבה יותר זמן בתוך הבתים שלהם. ומשקי בית ברמה סוציו-אקונומית נמוכה יתקשו לשלם את ההוצאות על קירור ומיזוג הבית.

ישנו מושג שנקרא 'עוני אנרגטי' – זה מצב שבו אוכלוסיות חלשות נאלצות לוותר על חימום וקירור הבתים שלהם, לאור קשיים כלכליים ומחירי החשמל, והעלייה במספר הימים החמים בשנה עלולה להביא לכך שקשישים רבים יאלצו לבחור בין חימום הדירות שלהם בחודשי החורף לבין אפילו רכישת מזון ותרופות. משפחות קשות יום יאלצו לעבור את חודשי הקיץ בדירות ישנות, ללא תנאים, והרבה פעמים גם ללא קירור מתאים.

שינויי האקלים משפיעים כבר היום על הים התיכון וחופיו, והם צפויים להתעצם עם העלייה בטמפרטורות והשחיקה של המערכת האקולוגית. לעליית טמפרטורת פני הים ישנן השלכות רבות, בין היתר היא משפיעה על יציבות האוויר בימי הגשם, ומכאן על עוצמת סערות שגורמות לגלי סערה נקודתיים ועלייה בגובה פני הים. למעשה, ככל שהאקלים מתחמם, הסיכוי שאירועים חמורים יתרחשו עולה.

חשוב לי גם שתדעו, וזה בעיני כוחה וייחודה של התוכנית הזו, שהיא מציבה בפני היחידות העירוניות השונות יעדים קונקרטיים לביצוע. זו לא תוכנית דקלרטיבית, זו לא תוכנית שאמורה לשכב במגירה, זו תוכנית פעולה. התוכנית הזו בעצם אמורה לקבוע ליחידות

עירוניות שונות יעדים ומשימות, ואותם יעדים כבר מתחילים להיות משולבים בתוכניות העבודה של היחידות השונות. בהמשך ההצגה יהיה גם יותר פירוט סביב העניין החדש. מכאן אני גם רוצה לקרוא לממשלת ישראל, שמפקירה את סוגיית משבר האקלים, לגלות אחריות כלפי אזרחי ישראל וכלפי הדורות הבאים ולהתעשת. השלטון המרכזי חייב לייצר תוכנית פעולה שתהיה תוכנית מתקצבת, עם יעדים ברורים, וצריכה להביא לחקיקת חוק האקלים. זו פשוט שערוריה שהנושא הזה לא מקודם והוא חייב לקבל ביטוי מיידי. לסיום, וזה קצת יהיה ארוך – אז סבלנות, אני רוצה להודות באמת לאנשים שנטלו חלק בגיבוש התוכנית.

קודם כל, לאנשים המצוינים שלנו ברשות לאיכות הסביבה וקיימות בעיריית תל אביב, על ההתמדה והמקצועיות ועל גיבוש תוכנית מקיפה ורצינית, באמת, עליה הם עבדו למעלה משנה. אני רוצה להודות במיוחד למנהל הרשות – איתן בן עמי, לסגניתו – ורד קריספין, לגיא דקניט ולד"ר אורלי רונן היועצת המקצועית של התוכנית.

ולעוד גורמים עירוניים חשובים, שבאמת, נטלו חלק בעניין והם מחויבים לנושא: למשנה למנכ"ל העירייה, שהוא גם מנהל חטיבת התפעול – רובי זלוף, ולשותפים שלנו באגפים השונים – אם זה מאיר כהן ואגף שיפור פני העיר, יואב דוד וד"ר בועז קידר במשרד אדריכל העיר, לעזרא נווה ויחידת התייעול, למינהל ההנדסה, מינהל בינוי ותשתית, מינהל השירותים החברתיים, מינהל קהילה, לחברת אתרים, חברת גני יהושע, ליחידה לתכנון אסטרטגי, לאגף התקציבים במינהל כספים, למינהל ההסברה ושיווק.

וכמובן, ל-C40, שזה ארגון הערים הגדולות שהעיר תל אביב פעילה מאד דומיננטית בארגון הזה. למרות הקוטר של העיר שלנו, הדומיננטיות שלנו בקרב הערים הגדולות היא רבה. וכמובן – לראש העיר חולדאי, על הרוח הגבית שהוא נתן והתמיכה שהוא נותן לתוכנית, לא רק בגיבוש שלה אלא גם במימוש שלה.

אנחנו יכולים לעבור לשלב השני, כאשר הכנס הזה ינוהל באופן הבא, כיוון שיש כרגע 126 אנשים נעשה את זה בצורה מסודרת. לאחר הדברים שלי, יתחיל להציג את התוכנית מנהל הרשות לאיכות הסביבה – איתן בן עמי; אחריו סגניתו – ורד; לאחר מכן – ד"ר אורלי רונן; ולסיום, אדריכל העיר תל אביב – יואב דוד. בתום כל חלק כזה, כל מצגת כזו, נשמח לקבל 2 או 3 שאלות. מי שרוצה לשאול יכתוב בצ'אט שהוא מעוניין לשאול – כל הקודם זוכה, 2-3

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

אנשים אחרי כל פרק. ובסיום הצגת התוכנית, שיהיה בערך בעוד כחצי שעה, ניתן מקום ל- 10 חברים כאן לשאול. כל ההתנהלות וההתכתבות תהיה דרך הצ'אטים ולכן אנחנו מקבלים שתפנו אלינו דרך הצ'אט. אנחנו גם נענה על שאלות, אם תהיינה, מצד מי שצופה בנו כרגע, גם בדף הפייסבוק שלי וגם בדף הפייסבוק העירוני תל אביב יפו הירוקה. ראשון הדוברים שיתחיל להציג את התוכנית יהיה איתן בן עמי.

הצגת תכנית פעולה של עיריית תל-אביב יפו - להיערכות לשינויי האקלים

מר איתן בן עמי:

שלום לכולם. אני מצטרף לכל הברכות של ראובן לכל השותפים שנמצאים פה וכל האורחים. תוכנית האקלים – בדף הראשון אפשר לראות את הגרף של התחממות ישראל, שכמובן תל אביב היא חלק אינטגרלי מזה.

אני רוצה להדגיש כבר בהתחלה, שאנחנו מדברים על תוכנית שאמורה לתת מענה לתושבים כאן ועכשיו, מפני הצפות, מפני חום, ולוודא גם בשנים הקרובות שאנשים יכולים לצעוד ברחובות, ללכת, העיר מקוררת, ולא רק איזה משהו שמסתכל שנים קדימה. גם בזה אנחנו נעסוק. חלק ב' של התוכנית, שמתעסק בהפחתת גזי חממה, אנחנו בהחלט נעסוק בו ונפעל ונהיה שותפים למאמץ העולמי להפחתת גזי חממה.

כפי שראובן אמר, אנחנו חברים בארגון ה-C40. פה ניתן לראות את הוועידה שהייתה באוקטובר האחרון בקופנהגן. מי שניהלה את הארגון הזה והייתה יו"ר, ראש עיריית פריז, העבירה את המקל לראש עיריית לוס אנג'לס. היה כנס מאד גדול ואנחנו קיבלנו לוחות זמנים לבניית התוכנית. כפי שאתם רואים, עמדנו ביעדים הראשוניים, גם בהגדרת אדי צמצום פליטות גזי חממה, ראש העיר הכריז על יעדים מאד ברורים. גיבוש תוכנית פעולה לשינויי אקלים, שכבר מוכנה. וכבר אנחנו מתחילים בגיבוש התוכנית לצמצום פליטות גזי חממה בעיר, שמתרכזות בעיקר באנרגיה, פסולת בנייה ותחבורה. יש לנו פה לוח זמנים

והתוכנית, אנחנו כל הזמן אומרים שהיא הדרגתית ותוספתית. אנחנו נצטרך לראות מה קורה ולפי זה להתקדם.

כפי שאמרו קודם, פה אפשר לראות את שיתוף הפעולה מקיר לקיר שיש בעירייה. אני רוצה להגיד שגם קודם לתוכנית הזאת, הרבה מאד צוותים עבדו בכיוון של שינוי אקלים ולקחו את זה בחשבון. היכולת של התוכנית הזאת הייתה להביא את כל הגורמים האלה לדבר באותה שפה ולהכין תוכנית אחת, כשאם אדריכל העיר אחראי, כפי שאתם רואים, על קירור העיר, יש לו שותפים מכל יחידות העירייה. כנ"ל יחידת התיעול שאחראית על ניהול המים, האוכלוסייה הפגיעה והמערכות האקולוגיות. כל מי שמתעסק בתחומים האלה נמצא פה. כמו שהזכירו, גם חברת אתרים, גני יהושע. ויש לנו צוות מדעי מלווה, שאורלי רונן, יועצת התוכנית, איתם בקשר, על מנת לאשש את הנתונים ולוודא שאנחנו יודעים על מה אנחנו מדברים.

שיתוף הפעולה לא מסתכם רק בתוך עיריית תל אביב, הוא פורץ החוצה, גם לאזור גוש דן, לערים, לגורמי ממשל, איגודי ערים בישראל, פורום ה-15, אקדמיה, רשויות המים. וגם ברמה בינלאומית, גם בעזרת ה-C40, גם בעזרת האו"ם, גם בעזרת האיחוד האירופי, וגם רשת ערי חוסן למשל עבדה איתנו על אקסלרטור של אוניברסיטת קולומביה ונאס"א כדי לעשות לנו את מיפוי החום (שתיכף תראו חלק מהמפות שלו). אורלי ממשיכה, בבקשה.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

אם למישהו בינתיים יש שאלה לגבי מה שאיתן הציג – יכול לשלוח לנו כרגע בצ'אט את צמד המילים – רוצה לשאול – ויקבל עכשיו זכות דיבור.

ד"ר אורלי רונן:

ערב טוב לכולם. זה באמת גם מרגש וגם מאתגר לעמוד פה ולהציג עבודה של שנה ב-5.5 דקות, ובכל זאת, ניסיתי לדלות את הדברים המרכזיים שאני רוצה להעביר, מעבר לעודד אתכם להיכנס לתוכנית ולקרוא אותה כמובן.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

היה פה תהליך למידה, כיוון שבאמת, כפי שנאמר, זו התוכנית הראשונה שנעשתה בישראל. הרעיון הזה של התוכנית הראשונה, בדרך כלל חושבים ש-הנה, הנפנו את **חבר גלגל** **אחמדיה** החלוצים, אבל היה פה גם הרבה מאד צורך לייצר את בסיס המידע. להגדיר למה אנחנו מתייחסים. חשוב מאד להדגיש שתוכנית הפעולה היא תוכנית פעולה להיערכות לשינויי אקלים, עם הדגש על השינוי. ולכן, הפעולה הראשונה בעצם שנדרשנו לעשות, היא להגדיר מהו השינוי. וכשהתחלנו את התהליך, לישראל עדיין לא היה תרחיש ייחוס שמתייחס לשינויי אקלים ומגדיר מהו השינוי הצפוי לדעת המדינה, לדעת הממשלה.

במהלך החודשים שגם אנחנו עיבדנו ואספנו את הנתונים, ובמקביל אלינו גם התחילה לפעול המנהלת לשינויי אקלים, שמרכז המשרד להגנת הסביבה, ובנובמבר 2019 השירות המטאורולוגי פרסם את תרחיש הייחוס הראשון שמגדיר מהם השינויים באקלים שצפויים למדינת ישראל. כשאנחנו מדברים על יצירת תוכנית היערכות לשינויי אקלים, אנחנו באמת מתחילים ב-לזהות מהם האיומים. והאיומים האלה מתבססים על תרחישי ייחוס. היום אנחנו יכולים להגיד – יש לנו תרחיש ייחוס שמתייחס לטמפרטורה, אנחנו עדיין מחכים לתרחיש ייחוס שמתייחס לשינויים בים – גם עליית המפלס וגם התדירות והעוצמה של הסערות. בכל מקרה, מתחילים בלזהות, כמו שאמרתי, מהם האיומים. אתם יכולים לראות בטבלה שזו התחלה של הערכה של מיפוי האיומים. אנחנו מסתכלים על האיומים בראש ובראשונה בהיתכנות שהם יתרחשו בכלל, האם יש שינוי בתדירות שלהם והאם יש שינוי בעוצמה שלהם.

מתוך הניתוח הזה ומתוך הניתוח שלמזלנו זכינו גם בליווי של אוניברסיטת קולומביה ויחד עם אוניברסיטת קולומביה של מכון גודהרט של נאס"א שעובד איתם בשיתוף פעולה, הצלחנו לייצר בסיס נתונים ממוקד על תל אביב, שהתחיל גם למפות את המצב הקיים ומתוך המצב הקיים לייצר תרחישים עתידיים. ייצור התרחישים העתידיים מתבסס על מסגרת התרחישים של ה-**IPCC** שמדבר על תרחישים שונים שתלויים בעוצמת משבר האקלים. בדרך כלל מתייחסים לתרחיש שהוא תרחיש בינוני ולתרחיש שהוא תרחיש מחמיר. תיכף אציג איך התובנות מתפרסות על פני התרחישים.

והתחלנו באמת לעשות הערכות. חלק מההערכות והנתונים כבר היו קיימים במאגר הנתונים, גם של תל אביב יפו וגם של המדינה, על כל ענפיה השונים. והתחלנו גם לייצר

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

נתונים בזמן אמת, כמו למשל מפת החום הזאת שאתם רואים, זו מפה שנערכה מצילומי לוויין. אני לא אכנס כרגע לכל הרזולוציות, אבל מה שאנחנו יכולים לראות הברורה, שבזמן של תוכנית גדס ידעו לתכנן עיר, ואתם יכולים לראות שהמרכז של העיר שתוכנן על פי תוכנית גדס, אנחנו מכירים את השדרות, אנחנו מכירים את ריבוי העצים והצל, אנחנו מכירים את המרקם, ואנחנו באמת רואים שיחסית הטמפרטורה במרכז העיר היא יותר נמוכה, ואז אנחנו נכנסים לאזורים שהם יותר חמים. לאזור הצפון מערב אל תתייחסו, משום שמה שהוא מציג זה פשוט את חוף הים שהוא חשוף, ולכן ברור שהטמפרטורה בו תהיה יותר גבוהה, כנ"ל לגבי הדשאים של גני יהושע. לעומת זאת, האזור הדרומי והמזרחי, בהחלט מציג את היעדר הצל והיעדר הצמחיה, מציג את הצפיפות של המבנים ומציג גם הרבה מאד, כמו שאתם יכולים לראות, מי שמזהה איפה אזור התחנה המרכזית, הרבה מאד פליטות של חום לתוך המרחב הציבורי, פליטות שמגיעות או מתחבורה או מאקלום של מבנים, וראובן כבר התייחס לכל הרעיון הזה של עוני אנרגטי.

אז הדבר הבא שעשינו, הסתכלנו על מפת החום ואז אמרנו – איך מפת החום פוגשת את מפת פיזור האוכלוסייה, או את מה שנקרא בעגה אקלימית – את מפת הפגיעות. איך למעשה, באיזו צורה העיר פוגשת את שינויי האקלים. ומסתבר שכשהעיר פוגשת את שינויי האקלים, היא מביאה איתה תרמיל, או היא מביאה איתה סדרה של איכויות. חלק מהאיכויות האלה כמו תוכנית גדס, מייצר לה חוזקות, אבל חלק מהאיכויות האלה, כמו למשל התחנה המרכזית, מייצר לה חולשות. ולכן, כשאנחנו עושים הערכה על ההשפעה של שינויי אקלים, אנחנו עושים בעצם סוג של קומפילציה בין האיומים הצפויים לבין הפגיעות הקיימות. ומתוך זה אנחנו יכולים להתקדם לשלב הבא, שהוא בניית תוכנית הפעולה, מהם האמצעים שבאמצעותם העיר יכולה לצמצם את החולשות ולחזק את החוזקות.

דיברנו די הרבה על חום, אבל כמובן שכשהסתכלנו לנוכח התרחישים הצפויים, זיהינו גם שיש שינויים, לא היינו צריכים להסתכל בתרחישים, היינו יכולים להסתכל דרך החלון בינואר השנה, שיש גם עלייה בעוצמה של אירועי מזג אוויר קיצוניים, תדירות של גשמים, עוצמה של משקעים, למשל, אם אני לא טועה, זה היה 20 מ"מ במהלך שעה ב-4 בינואר בחורף הנוכחי. ושוב, אספנו את הנתונים הקיימים כדי לזהות מהם האזורים שהם כבר משקפים איזו שהיא חולשה. ופה אנחנו יכולים לראות למשל את ניתוח קריאות המוקד לפי מפגעי ניקוז ואת הקשר בין כמובן הקריאות לפי החולשה של מערכת הניקוז באזורים

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

ספציפיים בעיר. אתם יכולים לראות פה שיש ציר של חולשה לאורך השדרה הצפונית במקביל לים; ויש ציר של חולשה, שהיא יותר מוכרת ונוכחת, שקשורה גם לכתמים ופגמים והיא נמצאת בדרום מזרח העיר.

כמו שאמרתי, התחלנו לייצר את ההבנה ואת בסיס הנתונים ל-מהם האתגרים. ומתוך הדבר הזה התחלנו לשרטט שני מוקדים מרכזיים:

אחד – מים בגדול – המים שמגיעים מהים והמים שמגיעים מהשמים והמים שכן או לא מחלחלים למי התהום והמים שיילכו ויחסרו בגלל ההתייבשות ובגלל ההתאיידות, ולכן משימה אחת זה ניהול המים. ומתוך זה התחלנו גם להסתכל. אז המשימה השניה תהיה המרחב הציבורי. בתוך המרחב הציבורי מיפוי הפגיעות. כבר די דיברתי על זיהוי האוכלוסיות היותר פגיעות, הנושא של הגירעון או העוני האנרגטי, והאוכלוסיות שהן אוכלוסיות הקצה - קשישים וילדים – שהם באופן טבעי האוכלוסיות שיותר פגיעות לשינויי אקלים.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

אורלי, את אמנם עברת כבר את ה-5.5 דקות, אבל אני מאד מבקש לתת לך אפילו עוד 5 דקות ויותר, כי המטרה בוועדה זה להתעמק יותר ולהגיע לרזולוציות הרבה יותר משמעותיות. אז מה שנקרא – **take your time**.

ד"ר אורלי רונן:

בשמחה, אבל בכל זאת, זה השקף האחרון שלי. אני רק אסיים עם השקף הזה ואחרי זה אני משוכנעת שתהיינה הרבה שאלות וכמובן שאשמח לענות.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

אני לא דואג, יואב דוד ידבר כבר.

ד"ר אורלי רונן:

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

יש עוד את ורד ויואב, אבל בכל זאת אני כן רוצה להתעכב רגע על השקף הזה. כי אחד הדברים, כמו שאמרתי, יצאנו למסע והמסע הזה הוא מסע של גילוי וגם **החברה** **פועמלים** להאיר פינות חבויות, שלא ציפינו, שלא חשבנו עליהן. השקף הזה מציג את אחת ההפתעות שכבר גילינו במהלך ניתוח המצב הקיים.

קיבלנו את נתוני חודשי ההשקיה הציבורית כמובן מאגף שפ"ע, וטראו את התמונה שהם מציגים: מ-2004 נוספו פלוס מינוס עוד 4 חודשים שבהם העירייה נדרשת להשקות. תעשו חשבון וטראו מה המשמעות התקציבית, המשאבית, של תוספת של רבע שנה לסך חודשי ההשקיה. וכמובן שאנחנו יכולים לראות איך זה משתנה לאורך ציר הזמן. כמובן שיש התאמה מוחלטת בין השינוי הזה לבין העלייה בטמפרטורות. והדבר שאני חושבת שהוא הכי משמעותי, זה שהשקף הזה, הנתון הזה מראה לנו את הביטוי המידי להשלכות של שינויי אקלים על ההתנהלות העירונית.

בשלב זה אעביר את המיקרופון לורד, שתתחיל עם כינוס האתגרים והמעבר לתוכנית פעולה.

מר ראובן לדיאנסקי - היו"ר:

לפני שורד תדבר, אני אגיד תודה לאופירה יוחנן וולק, מ"מ וסגן ראש העיר תל אביב, שהצטרפה אלינו לדיון. ואני רוצה גם להגיד תודה רבה רבה לגליה חנוך רועה, ששימשה ב-6 השנים האחרונות כמנהלת החברה להגנת הטבע בתל אביב. היא מסיימת בימים אלה את תפקידה. גליה היא גם חברה בוועדה לאיכות הסביבה של עיריית תל אביב. אני רוצה להגיד לך תודה, כמובן בשמי וגם בשם הרבה מאד אנשים שבאת איתם בממשקי עבודה בעירייה – על השנים, על התרומה, על הנושאים שהצלחת לקדם בדרך, גם מקצועית וגם חברית, ואני בטוח שעוד נמשיך לשתף פעולה גם בתפקידים הבאים שלך וגם במסגרת הוועדה. אז תודה רבה.

ועכשיו ורד קריספין, שהיא סגנית מנהל הרשות לאיכות הסביבה, ולפני משהו כמו, ורד תתקן אותי אם אני טועה, 6-7 שנים, היא זו שבעצם התחילה את הצעדים הראשונים בתוך העירייה בכל מה שקשור לקיימות. זה מן **baby** כזה שהיא התחילה אותו מזמן, ואני שמח שאנחנו בשנה שנתיים האחרונות ועכשיו גם במיוחד, הנושא תופס תאוצה גדולה ויתפוס תאוצה עוד יותר גדולה בהמשך. ורד.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

גב' ורד קריספין:

שלום לכולם. תודה, ראובן. אכן, בערך בסביבות 2011 הקמנו את הפורום העירוני לקיימות בראשותו של רובי. לא עשיתי את זה לבד. כמובן אוראל בבצ'יק במשרד אדריכל העיר ושותפים נהדרים אחרים – מיכל נהרי מאגף שפ"ע נמצאת איתנו פה.

אנחנו מגיעים עכשיו לאתגרים שעומדים בפנינו. אורלי הראתה לכם את ניתוח ההשפעות הצפויות של שינויי האקלים, גם את הניתוח היומי וגם את ניתוח הפגיעות, וזה הניב לנו בעצם סדרה של אתגרים, שאתם רואים אותם פה בשקף הזה, איתם צריכה העיר להתמודד כדי להבטיח את איכות החיים הנוכחית לכלל התושבים לאורך זמן, למרות שינויי האקלים. איך אנחנו הולכים לטפל באתגרים האלה? בעצם הגדרנו 4 עקרונות מנחים לפעולה. אנחנו רוצים להשתמש בראש ובראשונה בפיתרונות מבוססי טבע. אנחנו גם נדבר על זה בהרחבה בהמשך, אבל, המערכת האקולוגית שלנו היא הפיתרון, כמו שאתם יודעים, גם לניהול המים וגם בעצם לקירור העיר. ולכן אנחנו צריכים להשתמש בראש ובראשונה בפיתרונות שהם מבוססי טבע ושמחזקים ותומכים במערכת האקולוגית של העיר הזו, שהיא למעשה מאוימת נוכח שינויי האקלים, נוכח הפיתוח של העיר ונוכח ההתנהגויות האנושיות.

אנחנו רוצים לקדם מעורבות ציבור לאורח חיים מקיים. אנחנו עושים את זה כבר, גם פה ברשות לאיכות הסביבה, באמצעות יחידת הקיימות שלנו, שעינת גפן סגל מובילה אותה, ובשותפות עירונית רחבה. ואנחנו שואפים לעשות את זה עוד יותר, ככל שאנחנו נעמיק וגם נקדם את תוכנית המיטיגציה שלנו.

אנחנו לא רוצים להשאיר אף אחד מאחור. אורלי הציגה כאן למעשה את האזורים הפגיעים, שלצערנו גם נמצאות שם האוכלוסיות הפגיעות – דרום ודרום מזרח העיר. ובהקשר באמת של סיפור ההצפות, אנחנו גם מדברים על קו החוף והאזורים הותיקים, עם התשתיות הותיקות של העיר, ואנחנו רוצים לחבר בין החדשנות והיזמות התל אביבית הידועה לבין אתגרי האקלים.

מתוך ניתוח התחזיות והתרחישים, זיהינו למעשה 2 משימות מפתח שגם ראובן דיבר עליהן, והן המשימות שלנו לעשור הקרוב: אנחנו צריכים לקרר את העיר ולנהל את המים. לצורך מימושם, בעצם קבענו יחד עם כל הגורמים העירוניים הרלוונטיים, מגוון כלים ופעולות, כדי להבטיח את המשך איכות החיים בעיר, למרות שינויי האקלים. אני חייבת לציין שזו

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

היתה באמת חוויה נפלאה לעבוד עם כל כך הרבה אנשים איכותיים בתוך העירייה, ויותר מזה שהם איכותיים, הם חדורי מוטיבציה באמת, חלקם תושבי העיר, אבל חלקם חובלים מעורבים בפני עצמם, שלקחו על עצמם, כמו שאומרים נוסף על תפקידם, לקדם למעשה את ההיערכות לשינויי האקלים בעיר.

איך עשינו את זה? אדריכל העיר הוביל את צוות חוס. מנהל יחידת התיעול הוביל את צוות המים. היחידה לתכנון אסטרטגי ואגף שפ"ע הובילו למעשה את צוות המערכת האקולוגית, כמובן בשותפות האקולוגים שלנו – ליאב שלם, שהוא גם אקולוג של העיר וגם אקולוג של גני יהושע; ורותם טרביצקי מאתרים. ומינהל השירותים החברתיים, בשותפות המינהלים החברתיים הנוספים, הובילו את צוות אוכלוסייה. נמצא איתנו גם ד"ר חיים נחמה, שהוא מנהל אגף בריאות הציבור, ואנחנו גם מכירים בהשלכות של תופעת ההתחממות על בעצם בריאות הציבור. יחד עם כל השותפים העירוניים, בעצם קבענו מגוון כלים ופעולות לביצוע. חשוב לומר שהנחת העבודה בבסיס התוכנית היא, ששינויי האקלים הם ודאיים, אבל עוצמתם והשפעתם אינם קבועים וידועים. לכן, התוכנית היא תוספתית והדרגתית. מבחינתנו זה לא ספר סגור. אנחנו מתכוונים להוסיף פעולות בשנים הקרובות ולבצע למעשה עוד פעולות במשך העשור הקרוב, כשמדי שנה באמת נחזק עוד ועוד את ההיערכות. הרמזור הזה בעצם מבטא את סדרי העדיפויות שנקבעו לטיפול.

באדום זיהינו מספר פעולות שנדרשות לביצוע במהלך 2021, בכדי להבטיח עצירה של מצב לא רצוי באל חזור. אנחנו בימים אלה מקפידים שהפעולות האלה משולבות בתוכניות העבודה העירוניות של היחידות הרלוונטיות, תוכנית העבודה אני מתכוונת של שנת 2021. תיכף יואב דוד, אדריכל העיר, ירחיב. ראיתי כאן הרבה מאד התייחסויות לנושא העצים, שכמובן ראובן גם מכיר ומטפל בנושאים האלה בצורה אישית, אבל כמובן שזה נושא שאנחנו מתייחסים אליו כנושא לתגובה מיידית.

בצהוב סימנו בעצם פעולות רוחב ליישום הדרגתי עד 2030, שיהוו למעשה את המסד של ההיערכות העירונית. אלה פעולות רוחביות ומערכתיות.

בירוק אנחנו מסמנים פעולות שמשלבות חדשנות ויכולות למנף למעשה את ההיערכות. כמובן שהן תהיינה דומיננטיות יותר ככל שניגע גם בפעולות המיטיגציה בהמשך.

יואב, אדריכל העיר, אני מעבירה לך את השרביט.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

אדר' יואב דוד:

ערב טוב. אני אמשך. אני שומע ורואה בציאטים רעב גדול ל"תכליס" תשובות והצעות. אז קיבלנו רקע, קיבלנו את החזון. אני אקח אתכם אל הפרק המסכם של המצגת, שהוא כבר תחילתן של פעולות שאנחנו נמצאים כבר בביצוען. וצריך להבין, אנחנו מדברים על תוכנית היערכות לשינוי אקלים שכל העירייה צריכה להירתם אליה, והכוונה היתה שכל המבוא הזה שאולי לפעילי סביבה ולתושבים שמעוניינים או מקורבים לנושא זה מאד ברור, יש פה עבודת הסברה, רתימה של כל יחידות העירייה, והדברים האלה ייכנסו לתוכנית העבודה העירונית לשנת 2021, דבר שמתגבש בימים אלה. אבל לפני שאני אדבר על תוכנית העבודה, אני כבר אדבר על 5 דברים שכבר נמצאים בתגובה מיידית באותו רמזור, באדום, בדברים שאנחנו יודעים ומאתרים שחייבים מיד לטפל בהם.

נושא ראשון (לא ראשון בחשיבות, אבל מופיע פה ראשון) – זה גיבוש נוהל חוס עירוני וזה עבודה עם אותן יחידות בעירייה שמתעסקות בנהלי חירום בעירייה, אנשים שקשורים לנהלי חירום בעבודה עם קהילה, כדי לראות איך אנחנו במצבי קיצון יודעים לתת מענה עירוני לתקופות של חוס גדול. והבנו שאנחנו צפויים לזה בשנים הקרובות.

יחד עם זה, אנחנו מקדמים יישום חדש וקפדני של דרישות השהייה וחלחול למי נגר בהיתרי בנייה. אנחנו מבינים שהנושא הזה של השהיית מי גשם וחלחול פוגש אותנו פעם אחת בהיתרי בנייה. עשינו בזה עבודה שכבר מקובעת לטובה, מאוגדת בהנחיות מרחביות, היתרי בנייה בעיר. אנחנו רוצים להבטיח שהנושא הזה של מרתפי חניה וניצול של 100% משטח המגרש לצרכי בנייה ומרתפים, יקבל איזו שהיא רגולציה. אנחנו מדברים היום על 85% בהנחיות המרחביות החדשות, כל היתר בנייה חייב להשאיר את המרווח הקדמי, את אותו קטע שבין הבניין לבין הרחוב, כמרווח שיאפשר גינון. רצועת גינון שתאפשר חלחול, נטיעת עצים. אנחנו יודעים שחלק גדול מהעצים שמקררים את העיר נמצאים לאו דווקא בצד של עצי הרחוב, אלא במרחב הפרטי. ראינו את זה גם בתוכניות המיפוי של הטמפרטורה באזורי העיר השונים ואנחנו מבינים שככל שנהיה יותר בבקרה על תהליכי ההתחדשות העירונית, הבנייה המואצת, העבודה של תשתיות, רכבת קלה, שבילי אופניים, נת"צים. יש כרגע מהלך של 10 שנים קרובות שהעיר תקבל בנייה בעוצמות מאד גדולות. אנחנו חייבים להבטיח קריטריונים ודרישות קפדניות מאד בנושא של חלחול והותרת קרקע פנויה, כך שהמים

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

שמגיעים אלינו בעיתות קיצון או גם בחורף רגיל, יישארו ויחלחלו ולא יציפו את האזורים שלנו.

הנושא השלישי שהוא חשוב מאד והוא בעבודה מאומצת, זה נושא של צמצום כריתת עצים. כפי שאתם מכירים ורואים, העבודה של פיתוח תוואי רק"ל, עבודה של פיתוח נת"צים ושבילי אופניים, לא פעם מייצרת קונפליקטים קשים בין התוואי שאנחנו רוצים או צריכים לכבד אותו בשביל אמצעי תחבורה והסעת המונים, שזה לכשעצמו גם חשוב וראוי. ככל שנפתח מערכת הסעת המונים יותר טובה באמצעים מקיימים, קרי, אופניים ורכבת קלה ותחבורה ציבורית, נוכל לצמצם את האספלט ונוכל לייצר חתכי רחוב יותר טובים. אלא שברגע שנכנסים לרחוב כמו אלנבי, רכבות קלות, אני יכול לציין כבר עכשיו ש-נת"ע או המתכננים המקוריים של קו ה-רק"ל חשבו שהפיתרון היחיד שיתאפשר באלנבי הוא להוריד פס אחד של עצים בצד אחד של הרחוב. אנחנו מכירים את העצים האלה. עשינו מאמץ גדול וכרגע תוכניות הביצוע משמרות את העצים, למשל באלנבי בשני הצדדים. אנחנו עושים מאמץ באמת, מטר מטר, עץ עץ, בכל התוכניות של התשתיות, כדי לוודא שאנחנו מצמצמים את הכריתה, לא מאפשרים כריתה שהיא לא לצורך שאי אפשר להתפשר בו, ואנחנו מבינים שהנושא הזה פוגש אותנו גם בתוכניות בניין עיר, מקום שבו הרבה פעמים בינוי אגרסיבי או מאסיבי מאיים על עצים בעלי ערכיות גבוהה, ואנחנו עושים עבודה מאד מאומצת עם גורמי התכנון כדי שהנושא של העצים יהיה חלק מקבלת ההחלטות באישור תוכניות בניין עיר ותוכניות עיצוב.

נושא של אנרגיה – נושא חשוב מאד. העיר, לדעתי בשנה שנתיים הבאות, תיכנס לתהליך של הכנת תוכנית אב לאנרגיה. בינתיים אנחנו מקדמים ברמה הפרקטית, קודם כל ייצור אנרגיה ממקורות מתחדשים בעיר, תוך שאיפה שעד 2030 כל מבני העירייה יהיו מבוססים על אנרגיה מתחדשת. אנחנו בפרויקט בהיקף של 20 מיליון שקל של הצבת פאנלים סולריים על מבני הציבור בעיר, אני מדבר על מבני חינוך, מרכזי תרבות, קהילה, ספורט, עבודה. כמעט בכל שבוע יש פגישה ויש עבודה תדירה ורצופה כדי לחפות את הגות שלנו באמצעים סולריים. יחד עם זה, לייצר מרכזי חוסן לאנרגיה במקומות קהילתיים, כדי לאפשר הקמת מקומות שיהיו מקלט קור בעיתות של חום קיצוני. בשביל זה צריך להכניס טכנולוגיות של אגירת אנרגיה. הדברים האלה הולכים שלובים גם בתכנון, גם עם טכנולוגיה מתקדמת, ואנחנו כבר נמצאים בעבודה לקראת הדבר הזה. שוב, קודם כל בדאגה לקהילות מוחלשות,

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

לאזורים שבהם יש צפי או חשש שעוני אנרגטי ועיתות משבר יביאו אנשים למצבי קצה שהמקלטים, מקלטי קור, **cooling centers** כאלה יתנו מענה לציבור.

כל העבודה הזאת מלווה עם גורמים של מינהל הכספים. אנחנו מבינים שהתוכנית הזאת, מעבר לשינוי פרדיגמה, יש לה הערכויות שקשורות לכלכלה ולתוכנית הכלכלית של העירייה, וזה כמובן מקבל גיבוי.

נעבור על שני נושאים – אחד קירור עיר והשני זה תיעול. פעולות לשינוי מצב – אותן פעולות שמחייבות שהעירייה, על כל היחידות, תיכנס למצב שמתעסקים בנושא, דנים בו, מייצרים פתרונות. הם לא למחר בבוקר, אבל הם משנים תהליכי עבודה. יש בהם יעדים שהם לא למחר, הם ל-10 השנים הקרובות, הם נגזרים ומתקדמים.

הסילו הראשון של פעולה או מטרות, זה שיפור הקירור הטבעי. בזה אמצעי הפעולה שלנו הם קודם כל הגדלת התכסית הירוקה של העיר. כדי לדעת איך ומה עושים, כלי ראשון הוא עבודה שאנחנו מציגים השבוע למשנה למנכ"ל העירייה – ניהול היער העירוני. כשאנחנו אומרים ניהול יער עירוני, זה קודם כל מיפוי המשאב הזה של העצים, איתור המקומות שהם באיום, איתור הזדמנויות, כשהמטרה היא קודם כל לשמור על העצים הקיימים; ושתיים – לייצר תוכנית פעולה מאד ברורה כדי להגיע ליעד של 100,000 עצים נוספים, בסדר גודל של 10,000 עצים חדשים כל שנה. וכשאנחנו מדברים על עצים חדשים, אנחנו רוצים להיות משוכנעים שאנחנו עושים אותם עם בטי גידול ראויים, כדי שהם יוכלו להיקלט, לצמוח ולאפשר לנו את הצל הנכסף. אנחנו יודעים שעצים שנטעו במשך תקופות רבות בעיר, בוודאי לפני שני עשורים, נטעו בתוך גומה של מטר על מטר, וכל מי שפה ב'זום' ומכיר קצת את הנושא הזה, יודע שהתקדמנו מאד בתובנה של הדברים האלה. עצים, שבטי הגידול שלהם הם מצומצמים, לא מצליחים להתפתח. הם נתקעים, אנחנו מקבלים עצי רחוב שלא נותנים מענה. אז יחד עם ההחלטות של ביטול וצמצום נתיבי נסיעה פרטית לרכב, הרחבת מדרכות, שדרת קריה זה ציר בגין, תוואי הרכבת הקלה, מדובר על מדרכות של 10-15 מטר, עם 2 או 3 שורות עצים, והכוונה שהעצים האלה יקבלו בטי גידול טובים, ראויים. זה מאד מסובך, זה תמיד בקונפליקט עם אנשי תשתית, עם מהנדסים, עם סוגיות כספיות, אבל אנחנו בהחלט על זה ואנחנו עמלים לצרף את כל הנוגעים בדבר כדי שיבינו – זאת הדרך שלנו ולהגדיל את חופת העצים בעיר ולייצר את השטחים הירוקים שיעזרו בקירור העיר.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

הנושא השני הוא קירור המרחב הבנוי – האלמנט הראשון מדבר שוב על הצללה. בנינו מדדי צל, הנחיות לתכנון צל במרחב הציבורי, בחצרות בתי ספר. אנחנו מדברים על הגדלת תפוצת הצל, ירוקה, על שימוש בגגות, קירות ירוקים, גם במבני ציבור. ויחד עם זה, אנחנו עושים עבודה מאד מפורטת מול האדריכלים. העיר מצטופפת, מגדלי תעסוקה, מגדלי מגורים. אנחנו מבינים היום שהמגדלים האלה במעטפת שלהם יכולים להיות גורם שלילי שמחמם את הסביבה. בנינו תרשים של קריטריונים עם כלי ניהול והרצה, כדי לקבל נתונים על השפעת מעטפת מגדלים על הסביבה. אנחנו מכילים את זה עכשיו מול מספר פרויקטים שנמצאים בתוכניות בנייה בעיר. הכוונה היא לייצר שפה אדריכלית שתאפשר בנינו מגדלי ככל שיידרש בעיר, אבל תצמצם את השימוש בזיגוג, תוך הבנה שזיגוג יוצר סנוור ובוהק וחום, ואנחנו מחפשים את הפיתרונות שיהיו מספיק טובים לתת לעיר להתפתח, אבל לא ליצור חימום וחממות במרחבים בנויים.

יחד עם זאת, אנחנו מקדמים מבנה מאופס אנרגיה כמבנה ציבורי ראשון. אני מקווה שבשנה הזאת ייבנה. נלמד ממנו ועליו וננסה לקבוע קריטריונים חדשים למבנים מאופסי אנרגיה בעיר, גם בציבורי וגם בפרטי.

פיתוח אורח חיים מותאם לסביבה המשתנה – זה כל ההיבט הקהילתי שקשור להסברה, לחינוך. תמיכה באוכלוסיות פגיעות כבר אמרנו. אנחנו מבינים היום שכדי להגיע אל הקהלים השונים צריך שיתופי פעולה עם כל הגורמים העירוניים ותקופת הקורונה הבהירה לכולם כמה חשובה העבודה של העירייה עם גורמי קהילה וכמה חשוב המרחב הציבורי הירוק, הזמין, הקרוב לבית. כך שיש בעניין הזה משנה תשומת לב.

יש פה דוגמא של כרטיסייה, בנושא של פעולות שינוי מצב קירור העיר. היא בדרך כלל לא כל כך מעניינת במצגות. אני יכול להגיד פה, בגלל הקהל והעניין, לכל אחת מהפעולות שתיארנו עד עכשיו בנינו כרטיסיות. פה למשל כרטיסייה של ניהול היער העירוני, כשהמטרה היא לפתח ולנהל את היער העירוני עם יעדים גם לשנת 2030, באמצעי מימוש שונים, כאשר לכל אחד מאמצעי המימוש, כמו מיפוי היער והכנת תוכנית פעולה רב שנתית, הסיפור של נטיעות, בתי גידול, לכל אלה יש שותפים עירוניים והם יכניסו את זה לתוכנית העבודה שלהם ונלווה אותם כדי להבטיח שיש תוצאות ויש מדידה של תוצרים בעניין הזה.

הפעולה השניה, וזה השקף הלפני אחרון, נושא ניהול המים. יחידת התיעול העירונית עמלה על העניין הזה. כפי שאמרנו, פעם ראשונה שיפור החלחול הטבעי, ניהול מי נגר, הנחיות

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

ברורות – גם להיתרי בנייה וגם בסטנדרט של פיתוח רחובות עירוניים. עצי הרחוב שלנו צריכים להיות שתולים במקום שיוכל גם לנקז מים, גם לחלחל. חלק מזה נכס מלעצור סכנת הצפה צפון מערב העיר החדשות, לתשתיות של צפון מערב העיר ב-3700. מדברים על חניונים שיהיו עם הנחיות לחלחול מים. אנחנו מדברים על רחובות, שצ"פים, כל מה שיכול לאפשר שיהיו, החדרה וקליטת מים במרחב הציבורי.

אנחנו מדברים על עבודות בשיפור עמידות רצועת החוף, גם מבחינה אקולוגית בחוף ובים וגם היערכות להצפות מהים וצמצום סיכונים. זה שיתוף פעולה שלנו עם חברת אתרים. יש לנו משאבי טבע שאנחנו רוצים לשמור עליהם. ויש לנו אתגרים כמו עיצוב מצוקי החוף, זו לא בעיה רק של תל אביב. בעיה לאומית כללית. אנחנו נתקלים במשימות די מאתגרות, כי פארק חופי שקבענו לעשות אותו כפארק אקולוגי באזור צפון מערב העיר, יש בו מצוק שהמצב שלו לא יציב והמאבקים בין האקולוגים, המהנדסים, אנשי הסביבה והפיתוח העירוני, כל הזמן מאתגרים אותנו לתת פתרונות נכונים גם לעיצוב רצועת החוף וגם לשמירת האפשרות לפתח אותו. הערכות להצפות בעיר של יחידת התיעול העירונית, יחד עם תפעול בחירום, הגדלת תשתיות שנדרשות. וחינוך והסברה לחיסכון במים, גם בגינון, גם במבנים ותשתיות.

גם לסוגיות אלה אפשר לעבור לכרטיסייה המדגמית – שיפור החלחול הטבעי. יש יעדים – השהיית נגר בגגות מבנים, ביו-פילטרים ב-שצ"פים, הנחיות שקשורות לרישוי, פרויקטים (איך שאומרים בצרפת) דה-אספלטזציה. קילוף אזורים של אספלט וריצוף והפיכתם לאזורים מחלחלים.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

סליחה, מה שחשוב, אני רוצה להפנות את תשומת לבכם, חשוב להסתכל על זה שאת רשימת היחידות המובילות, אתם תראו פה יחידות שעד היום, כפי שאמרתי קודם, לא היו כל כך בענייני קיימות וסביבה. ופתאום יש התגייסות מאד משמעותית של יחידות כאלה ואחרות, שמה שאתם רואים פה בטבלאות, זה יחידות שגם מובילות, גם יחידות שותפות, שיכניסו את זה לתוך תוכניות העבודה השנתיות שלהם. זה אחד הדברים באמת הכי מרכזיים ומזה אני באמת הכי מתרגש, שזו לא תוכנית שתשכב במגירה, שזו תוכנית שבסופו של דבר תיכנס לתוכנית העבודה. יהיו לה מדדים. יש טווחים קצרים, בינוניים, ארוכים, והכול צריך להיות

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

מדוד כדי שהדברים ייצאו לפועל. וזה האתגר באמת הכי גדול שלנו, כי התוכנית נפלאה ונהדרת, האתגר הכי גדול שלנו מראש העיר ועד אחרון האנשים שעוסקים ב**החלטה** השוטפת, לרבות כמובן אני, זה להיבחן על העניין של הביצוע. בבקשה, יואב.

אדר' יואב דוד:

ראיתי כרגע שאלה על תוכנית שליאור לוינגר עשה, תוכנית אב לניקוז, אנחנו כמובן הצגנו את התוכנית הזאת לאחרונה גם למנכ"ל העירייה. יחידת התיעול העירונית מכירה את התוכנית, ביחד עם יועצים, אנחנו כמובן נפעל ליישם חלקים שלה בצורה שלבית לפי התקציב ולפי האזורים היותר רגישים בעיר, בדגש על דרום העיר. אלה הדברים המדגמיים שרציתי להציג ולשתף אתכם בנושא קירור וניהול מי נגר. פרק 4 שלכם.

מר איתן בן עמי:

אני אסיים. אחרי שאנחנו עושים את כל הדברים האלה, כמובן שיש לנו מנגנון של הערכה ובקרה על הדברים. היום נשלח מייל מהמשנה למנכ"ל לכל היחידות הרלוונטיות, כל אחד עם המשימות שלו בטבלה מאד ברורה, שנבדוק ב-2021 שזה נכנס לתוכניות העבודה. אני חושב שמה שחשוב להדגיש פה, כי שאלו אותנו כמה פעמים – כמה כסף אתם משקיעים בתוכנית? כסף הוא חשוב, אבל הוא לא העיקר פה. העיקר הוא השינוי. יואב דיבר על זה, על שינוי הפרדיגמה של אנשים שעושים את העבודה שלהם ומבינים איך צריך לעשות אותה אחרת. ולא תמיד זה עניין תקציבי, בלי קשר לזה שנצטרך גם תקציבים לחלק מהדברים. פה אנחנו מדברים גם על הסברה בתוך העירייה, אנחנו עושים פה באמת עבודה מאד גדולה בתוך העירייה שכולם יהיו מחוברים, כל היחידות וכל המחלקות, כולל הציבור, שיתוף והסברה היכן שאנחנו יכולים. ויש לנו פה מדדים שנבנו, שגם אותם נעריך במהלך השנים הקרובות ונבדוק אם ואיפה צריך לתקן, לשפר ולעדכן.

סך הכול התוכנית היא באמת שלמה ויצאה כבר לדרך למעשה. למעשה אנחנו מקדימים אפילו את לוח הזמנים שלנו. זה היה אמור להתחיל ב-2021, וכמו שיואב אמר לכם, יש משימות שהתחילו להתבצע כבר עכשיו. אנחנו אופטימיים. יש פה הרבה שאלות שיואב ענה עליהן, כמו הנושא של העצים, כמו הנושא של חיפוי מגדלים.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

מר ראובן לדיאנסקי - היו"ר:

כמה הערות ממני ואחר כך יש כמה אנשים שביקשו לשאול. תיכף נעבור אליהם. ראשית, אני אתחיל עם מה שאיתן סיים, אנחנו מסכימים על הרבה דברים, אבל יש דברים שאנחנו כנראה חלוקים, וזה על הכסף. דווקא התוכנית הזאת, יש בצידה השקעה גם כספית. כי אנשים שעובדים על תוכנית, בסופו של דבר מישו משלם את שכרם. ואם לוקחים יועצים חיצוניים לעשות עבודות חשובות, מישו צריך לשלם עבור זה. ואם אנחנו הולכים לשתול עשרת אלפים עצים, כל עץ עולה כסף וצריך גם שיהיה לנו תקציב מתאים לזה. והעירייה ערוכה, מלבד העובדה שבאמת יש פה שינוי קונספט, וזה הדבר באמת הכי מרכזי והכי חשוב, כי הדיסקט התחלף לטובה, ואני מברך על זה, אבל גם תהיה פה הרבה מאד השקעה כספית והעירייה מבינה את זה, הנהלת העירייה מבינה את זה, ראש העיר מבין את זה, כולם מבינים את זה. על מנת לקדם את מה שאנחנו רוצים לקדם ולהנחיל ולממש זה יעלה גם כסף. ואנחנו ערוכים לזה והכסף הזה, לצורך העניין, יוצא לדבר מאד מאד נכון וחשוב. מילה לגבי נושא העצים – יואב פירט, אבל אני חייב להגיד כי יש הרבה מאד שאלות פה בצ'אט לגבי העצים. אני חושב ואני חושב שכל מי שנמצא פה בצ'אט או מרבית האנשים שנמצאים פה, שצריך לעשות ככל הניתן להימנע מכריתת עצים. דיברנו על ההיבט של לשתול עצים, עכשיו אני בצד של למנוע כריתת עצים. בעיר צפופה כמו שלנו, אני לא יכול להתחייב שלא תהיינה כריתות עצים. מי שיתחייב שלא תהיינה בכלל כריתות עצים, בעיני הוא שרלטן. כריתות צריכות להתקיים, אם בכלל, בליט ברירה וכשבאמת אין שום אפשרות תכנונית או אחרת. ומי שרוצה להוריד את הטמפרטורה בעיר, אם זה במרחב הציבורי ואם זה לאפשר לציבור להשתמש, שוב, גם במרחב, גם בגינות, גם ללכת ברגל, חייב להבין שעצים זה **must**.

יש לנו היום בעיר כמה גורמים שכתוצאה מהעובדה שעושים עבודות תשתית חשובות, כי רובנו או כולנו רוצים רכבת קלה, ורכבת קלה אמורה בצירים מסוימים, לצערנו הרב אני רואה את זה גם ליד הבית שלי, באזור הדר יוסף, ברחוב שטרית, לקראת הקו הירוק מורידים עצים. וזה מאד מאד מאד עצוב ומאד מצער. יש את חברת החשמל, יש כאלה שבימים האחרונים גם רואים את הגיזומים המאד קשים שלהם. אנחנו מנסים להתמודד עם

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

זה. לצערנו, יש לנו עוד, נקרא לזה, שותפים שפועלים בהיתר בעיר. אם דיברתי על נת"ע, אז יש גם את חברת החשמל. אנחנו מנסים להתמודד עם זה על מנת שהפגיעה בעצמם תהיה קטנה בכלל או תהיה כמה שיותר קטנה.

יש שבילי אופניים שבחצי שנה האחרונה יש האצה מאד משמעותית בהסדרת שבילי אופניים בחלקים רבים בעיר, ולעיתים זה מצריך גם, לצערי הרב, כריתות עצים, ויש מגרשים חומים שעד היום הם חורשות או גינות זמניות, אבל כשמגרש חום שהוא מגרש לבניית מבני ציבור הולכים לממש אותו, הרבה פעמים כשאתה רוצה להקים בית ספר במגרש חום ששתלו בו עצים לפני 15 שנה ועכשיו הגיע זמן המימוש של המגרש להקמת גן ילדים, רואים בהחלט מחזה מאד מאד מאד עצוב של העתקות או כריתות עצים.

אני חושב שהאתגר שלנו ותיכף אני אתן גם לגליה רועה לדבר, היא כתבה פה בציאט לגבי המאזן. המאזן בשנים עברו של כריתות מול שתילות היה גרוע מאד. היה מאזן שלילי. אנחנו בשנה הנוכחית, עוד אין סיכומים לגבי 2020, אבל לפחות ממה שאני מקבל דיווחים, המאזן מתחיל להיות יותר מה שנקרא יציב. האתגר שלנו, וגם העירייה כעירייה התחייבה וגם ראש העיר התחייב, 100 אלף עצים חדשים עד 2030. 100 אלף העצים האלה צריכים להיות שתולים או נשתלים במרחב הציבורי ואנחנו נצטרך גם את העזרה של התושבים על מנת ביחד איתם לעשות פרויקטים משותפים ולשתול עצים במגרשים הפרטיים. צריכים להסדיר את זה משפטית וכן הלאה, אבל שתילת עצים במרחב הפרטי בגינות פרטיות של בתים משותפים, בקו בניין קדמי בצמוד למדרכות, נותן ערך גדול למי שהולך על המדרכה ולעיר בכלל ולא רק למי שגר באותו בניין שהעירייה מסייעת לו בשתילת עצים בחצר הפרטית המשותפת שלו. וכמובן, זה לא מיותר כהוא זה ולא מחליש את הצורך ב-למנוע כמה שיותר כריתות.

אבל אני אומר לכם כי אני ניצב פה הרבה פעמים במן סיטואציות שבצדק אנשים פונים אלי וגם פונים לאחרים, גם לאנשי המקצוע, לגבי כריתות. צריך לצמצם בצורה משמעותית, אבל אי אפשר לתת התחייבות ברורה שמהיום ואילך, או לאור התוכנית הזו, לא יהיו כלל ועיקר כריתות בעיר. לכן צריכים להגיד את הדברים בצורה ברורה. אני לא חושב שהיום אנחנו נמצאים במקום שבו עדיין אנחנו מכוונים לירות עצים רק כשבאמת בלית ברירה ואין שום אפשרות אחרת, ולשם אנחנו צריכים להגיע. אנחנו עוד לא שם, אבל אנחנו בדרך.

מה שאני רוצה לבקש, זה קודם כל מגליה רועה, שרצתה לדבר, לשאול, נשחרר את ה-mute וגליה רועה תוכל לשאול ולדבר. אחריה דנה רז.

שאלות ותשובות

גב' גליה חנוך רועה:

קודם כל, אני מברכת על התוכנית ועל כל כך הרבה דברים מאד משמעותיים בתוכה. שני דברים – אחד לגבי העצים ובאמת המאזן שאי אפשר להשוות עץ כרות לעץ שנשתל. כי יש 20 שנה של פער עצום שבו אין תחליף לעץ הנכרת, וברור שתהיינה כריתות בעיר כמו תל אביב, אבל כשמדברים על כמות העצים הנשתלים, זה צריך תמיד להיות ביחס למספר העצים שנכרתים לפחות, או להראות את המספרים האלה, כי אחרת אין לזה משמעות.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

נכון.

מר איתן בן עמי:

עד שהיא תחזור, אפשר להפנות אתכם לעץ שנשתל בקונספט החדש, שדרות בן גוריון מול קפה הספסל, אפשר לראות אותו, מאתמול יואב? מתי שתלו אותו?

אדר' יואב דוד:

אתמול נשתל. אנחנו מתמודדים כבר שנתיים שלוש עם הסוגיה של צל בצמתים, עשינו אפילו תחרות על זה, כי אזור ההמתנה, לפי שאתה עובר מעבר חציה, אנשים עומדים בצומת וחם, והדרך הכי טובה זה פשוט לשים עצים בצמתים ואז יהיה לך צל. הבעיה שמשרד התחבורה, אנשי הבטיחות, גורמי התנועה והנהגים, מקבלים עליהם את ההנחיות של משולשי ראייה.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

וגזע של עץ שסמוך לצומת, זה דבר שאי אפשר לאשר אותו בשום ערכאה שקשורה לתכנון תנועה. אז חיפשנו פטנטים, הגענו לפרויקט עננה, תלינו עננים מהליום, זה סכפופטיתיהלמנה עדיין אין לו פיתרון מספיק טוב, אבל בצומת הזה שהוא באמת עם המוני אנשים שעוברים בדרך לים וחזרה וגם בין העירייה למשרדי מינהל הנדסה ובט"ש, פשוט שתלנו עץ בוגר מאד, אחרי שעשינו עבודה בפינצטה לחפש איך אפשר למצוא לו מקום. נשתל אתמול. ביקשנו צאלון בוגר, גדול. מדובר על עבודה של יום שלם, עד שהניפו אותו, עד שתאמו את המקום. מדובר על די הרבה כסף, דרך אגב, עץ כזה, אם אנחנו כבר מדברים על כספים, עץ כזה, כדי להביא אותו בגילו הזה במצבו הזה, מגיע לסביבות של עשרת אלפי שקל, עם בית גידול, עם אדמת קומפוסט, עם חפירה מאד עמוקה שתאפשר לו צמיחה וגדילה והשקיה. זה לא פרויקט של אלף שקל. אני חושב אבל שתוך שנה שנתיים, ברגע שהוא יתחיל להתאקלם ולהגדיל את החופה שלו, כולם יוכלו ליהנות. זה בוודאי חשוב כמו עמוד תאורה שגם הוא עולה עשרת אלפים שקל, זה מה שאמרתי היום. על עמוד תאורה אף אחד לא עושה חשבון, אבל על העץ תמיד קל להגיד שאולי אפשר בלעדיו. אז זהו, שלא, אי אפשר בלעדיו יותר.

מר ראובן לדיאנסקי - היו"ר:

דנה רז. אני רואה שגליה לא חזרה. אנחנו שומרים לה את הזכות לשאול.

גב' דנה רז:

קצת בנושא אחר. רואים בהרבה מקומות בעולם, במיוחד בממשלות לא מתפקדות וכשיש מלא בחירות, שעיריות הכריזו על מצב חירום אקלימי, וזה גרם לעוד עיריות להכריז על מצב חירום אקלימי ובהמשך הממשלה הכריזה על זה. אני חושבת שזה חשוב. אני יודעת שאין לזה משמעות חוקית, אבל זה חשוב כי זה גורם, בטח בישראל, עם כמות גדולה של מכחישי אקלים, זה גורם לציבור לדעת. ואני חושבת שהחובה של הממשלות ושל העיריות היא לספר לציבור שהמצב חמור ושנחנו במצב חירום ושהזמן לפעול כמו במצב חמור, הרבה יותר מהקורונה. למה אתם מסרבים להכריז על מצב חירום אקלימי?

מר ראובן לדיאנסקי - היו"ר:

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

אני אגיד לך משהו ואחר כך אני רוצה שאולי, אם איתן תהיה לו איזו שהיא תשובה נוספת או משהו אחר מהצוות.

אני חושב שהדבר הנכון ביותר שאנחנו עושים, זה להציע תוכנית שהיא תוכנית להתמודדות. זאת אומרת, אם אנחנו לוקחים אחריות ומכניסים לתוכנית העבודה העירונית, באופן באמת הוליסטי וחוצה יחידות, נושאים שבהם אנחנו מתכוונים באופן קונקרטי לטפל בהם, אנחנו מתחייבים להגיע ליעדים מסוימים שהתחייבנו וחולדאי התחייב רק בנובמבר האחרון, גם לגבי עצים, גם לגבי הטמנה, גם לגבי אנרגיה מתחדשת במבני ציבור וכן הלאה, אני חושב שזאת לא הכרזה דקלרטיבית אמנם, אבל זאת הנחה רצינית של תוכנית של מה אנחנו הולכים לעשות. ואנחנו גם דואגים, מן הסתם, ליחצ"ן את זה, גם כלפי רשויות נוספות שאנחנו מקווים שיילכו בעקבותינו וגם הם יעשו תוכניות מתאימות לעיריות שלהן, וגם כמובן שהמדינה תתחיל להתעסק בזה בצורה קונקרטית. משהו מאנשינו רוצה להגיד משהו? איתן, בבקשה.

מר איתן בן עמי:

אנחנו דנו בשאלה הזאת האם להכריז על מצב חירום אקלימי וההחלטה היתה לא לעשות את זה, כי יש באמת מדינות וערים שנמצאות באזורים ששם השפעות שינוי האקלים הן דרמטיות. למעשה אנחנו עושים את התוכנית, וכל האנשים המקצועיים עובדים כאילו זה מצב חירום אקלימי. מבחינתנו מה שמופיע בתוכנית פה, לוקח בחשבון את כל התרחישים שיש כיום על השולחן, גם מישראל וגם מהעולם, ואנחנו מתכננים את הצעדים הכי משמעותיים לעניין הזה. להכריז על מצב חירום אקלימי כשאין איזה מצב חירום שניתן להוכחה מיידית פה, הוא יכול היה סתם לצורך העניין להסב את העניין ל-האם זה חירום או לא חירום. ברגע שיש לנו אור ירוק מראש העיר, מהנהלת העיר, לעשות את כל הצעדים שאנחנו עושים פה, שלמעשה לא היינו עושים שום דבר אחרת אם היו מכריזים חירום, זה רק היה מסיט את הדיון.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

דנה רז, אני רואה שאת נחה שם באי נוחות. זאת העמדה כרגע. שיקפתי לך גם את עמדתי בעניין הזה – יותר חשוב לעשות ולהיות מובילים, כמו שאנחנו עושים עכשיו עם התוכנית

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

הזאת, מאשר סתם להכריז. ואני כל הזמן מדגיש כשאני מדבר על התוכנית הזאת – החזקה שלה שזו תוכנית פעולה. להכריז ולהכריז בדקלרציות, בטח לפוליטיקאים, חלק מהתמודדות שלנו האמיתית זה לעשות תוכנית לביצוע ולוודא שהיא יוצאת לפועל על אמת. הכרזות זה לא ממש הדבר הנכון המנהיגותי לעשות. אבל נמשיך לדבר גם על זה בהמשך. גליה.

גב' גליה חנוך רועה:

סליחה, "הועפתי החוצה", אבל רציתי לשאול בנושא גינון בר קיימא והטבע העירוני. אורלי קודם הראתה בטבלה את העלייה בכמויות ההשקיה ובחודשי ההשקיה לאורך השנה. וגם כשאנחנו מדברים על ספיחת פחמן וגם על מגוון המינים בעיר וכו', אם היה מעבר לגינון בר קיימא, ולא ראיתי שום התייחסות לזה בתוכנית הזאת, היו חוסכים במדשאות, היו שותלים עצים שמזמנים גם בעלי חיים ומשמרים את הטבע, היו עצי תועלת, היו מכניסים גם חוסן עירוני מכל הכיוון הזה של גינון בר קיימא ושל מזון בקרבת העיר. למה אין שום התייחסות לזה בעצם בתוכנית?

גב' ורד קריספין:

גליה, אני אגיב, ברשותך. יש התייחסות, יש כרטיסייה שעוסקת גם בתכנית הירוקה ומפרטת למעשה את האמצעים לגינון בר קיימא. כמובן יש פה סל שלם של כלים שצריך לבנות להם כמובן תוכנית עבודה. אגף שפ"ע בעצם מוביל את העבודה הזאת. יש עשרות כרטיסיות, אני מתנצלת, יכול להיות שפספסת את השורה הזו, אבל אם צריך אנחנו נפנה אותך אליה.

אדר' יואב דוד:

מה שחשוב להגיד באמת, שמה שהצגנו זה מדגמי. הסוגיה שהעלית היא מאד חשובה, היא מוכרת לנו, היא מטופלת בתוכנית העבודה. כמו שורד אומרת, יש כרטיסייה. וליאב שלם שנמצא פה ב'זום', אני כרגע לא רואה אותו, האקולוג של גני יהושע, בוודאי בנושא של ליווי הפארק וסוגי הצמחיה והתוכנית לנטיעות בפארק, כבר נמצא עמוק בתוך העשייה הזו. אנחנו בהחלט מכירים את העניין של לצמצם שטחי דשא, להכניס צמחיה אקסטנסיבית,

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

לטפל באתרי הטבע העירוני בצורה כזאת ולהוסיף גם עצי פרי ככל שאפשר. לא בעצי רחוב, אבל יער מאכל, זה דברים שאנחנו מכירים. זה לא ייקח דקה לעשות את זה, אבל זה עובד.

גב' ורד קריספין:

יואב, אני ברשותך גם אמשיך ואגיד משהו שאולי לא נאמר כאן, כי לא הכרטיסיות הוצגו. כל שורה בכרטיסיות נכתבה למעשה עם המוביל ועם השותפים. לצורך העניין, אגב, מה שאת מעלה עכשיו, מיכל נהרי, אגרונומית בכירה שיושבת פה שאת מכירה אותה, התעקשה שהשורה הזו תהיה רשומה בעבודה. והנהלת אגף שפ"ע אישרה בעצם את הנוכחות שלה ואת המחויבות שלה לשורה. זה רק חשוב לומר.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

כל מי שמעוניין לראות את התוכנית המלאה יכול לחפש אותה גם באתר העירוני. גיא מהרשות נתן בצ'אט לינק לתוכנית. אנחנו נשלח, לכל מי שנרשם דרכנו להשתתף במפגש הזה, נשלח במייל את ה-PDF של התוכנית. היא מאד מאד רצינית וארוכה, וכדאי להתעמק בה. דותן יושע ביקש לדבר.

מר דותן יושע:

שלום לכם. אני עובד ברשת הירוקה ואני שמח לקחת חלק בפעילות החינוכית במסגרת התוכנית.

רציתי רק שאלה כללית, לאו דווקא בהקשר של החינוך. שמתם כמטרה את נושא הניקוז, המים, השיטפונות והחום, ורציתי לדעת מה קורה עם היבטים אחרים של משבר האקלים, כי אנחנו יודעים שמשבר האקלים הוא גם מעצים בעיות קיימות, כמו עוני, כמו מחלות. רק משבר הקורונה עכשיו הראה לנו מה עלול לקרות. אז לגבי היבטים של שירותי רפואה, רווחה, תמיכה קהילתית סביב הנושא הזה – אני אשמח לדעת אם זה חלק מהעניין.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

דותן, קודם כל, אני בתחילת דברי גם הסברתי וסיפרתי על ההתגייסות באמת של היחידות, שעד היום לא ממש אפשר היה לחשוב עליהן כיוחידות שעוסקות בנושאים ~~שעוסקות בהם~~ לקיימות. כמו מינהל השירותים החברתיים וכמו מינהל קהילה אצלנו, שבאמת ההתגייסות שלהם והיותם חלק מתוך הרכבת התוכנית והמימוש שלה, היא על מנת באמת להתמודד עם הפן, נקרא לזה החברתי, האנושי, שכל מה שבאמת מתלווה לשינוי האקלים, גם בהקשרים של חום וגם בהקשרים של הצפות וכן הלאה. אז זה כן נמצא מאד חזק בתוכנית. מישו מאנשינו רוצה לענות מקצועית? אורלי, בבקשה.

ד"ר אורלי רונן:

אני אתחיל בזה שאנחנו חייבים כן לעשות את האבחנה בין האיומים לבין הפגיעות. אני מצטערת, אני נשמעת קצת כמו תקליט שחוק, אבל אין מה לעשות, גם אם תסתכל בפרק 4 של התוכנית, שבו אנחנו מפרטים את המדדים ואני מאד מזמינה את כולם להסתכל על המדדים ולהמשיך לעקוב אחרי יישום התוכנית דרך המדדים. את המדדים חילקנו ל-4 סוגים של מדדים:

הסט הראשון זה מדדים שבוחנים את ההחמרה ואת המאפיינים של שינויי האקלים, שבעצם אומרים – אלה הדברים שאנחנו צריכים לעקוב אחריהם. היכולת שלנו להשפיע עליהם מצומצמת.

הסט השני הוא הסט של הפעולות לשינוי המצב. זאת אומרת, זה כל אותן פעולות שאנחנו יכולים לעשות כדי לשנות את הדברים שפרטת, לשנות את החולשות, לשנות את מוקדי הפגיעות, לשנות את ה-hotspots. בסופו של דבר, החוסן העירוני, החוסן האקלימי העירוני תלוי בדרך שבה עיר פוגשת את שינויי האקלים. והמקום הזה של המפגש הוא המקום של הבריאות והוא המקום לשפר את כמות המיטות בחדר המיון בעיר, לשפר את הנגישות לרופאים בעיר, לשפר את המבנים שמאוקלמים ואנשים שיכולים להרשות לעצמם לאקלים. כל הדברים האלה נמצאים בתוך המדדים למעקב לשיפור יכולת ההסתגלות וההתאמה של העיר לשינויי האקלים. עניתי?

מר דותן יושע:

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

כן, אני מבין, אורלי, מהתשובה שלך, שזה נלקח בחשבון, פשוט בדירוג הסיכונים זה נמצא קצת יותר למטה.

ד"ר אורלי רונן:

לא, לא. פה אני חייבת להתעקש. תעשה את האבחנה בין האיומים, שזו עלייה בטמפרטורה ושינוי בתדירות הגשמים, לבין ההשפעות הבריאותיות של האיומים האלה. צריך פשוט להסתכל עליהם בתור שני מרכיבים. יש את המרכיב הראשון, שזה שינוי האקלים. שינוי האקלים שהם אקלימיים, שהם באים לידי ביטוי בעלייה בטמפרטורה, בשינוי בעוצמת הסערות, בעליית מפלס מי הים. ומצד שני, יש את האיכויות העירוניות, את האיכויות של העיר עצמה. הם לא מדורגים אחד מול השני, אלא הם בעצם משודכים אחד לשני, וביחד הם יוצרים את המוכנות העירונית.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

תודה רבה. יש עוד שואלים פשוט.

גב' ורד קריספין:

ראובן, אני כן רוצה רגע להגיד על זה משפט שחשוב להגיד, שכל הפעולות שהוצגו, בעיקר פעולות ההיערכות שנפרסות על פני עשור, ייושמו קודם באזורים הפגיעים ובמקומות שבהם יש בעצם הצלבה בין פגיעות תשתית פיזית לבין פגיעות אוכלוסיה. ורק אחר כך הם בעצם ייושמו באזורים הנוספים. זה עיקרון שבעצם מלווה את העבודה הזו, אם זה עונה לשאלתך.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

עמי סופר נמצא על הקו?

מר עמי סופר:

כן. אני פה, תודה. דבר ראשון, אני מאד מודה על ההזדמנות הזאת, זה שינוי מרענן שלוקחים אחריות. אני חושב שתל אביב תמיד מראה את הדרך בסדר גודל של המדינה ואפילו יותר מזה.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

רציתי להתייחס לדברים שמצטלבים עם מה שיואב העלה, וזה כל נושא סוגיית ההתחדשות העירונית. התחדשות עירונית היתה עד היום, אני חושב, האויב מספר 1 של התחדשות העירונית. אני גר היום במגדל שבנוי על מתחם של 8 דונם, ואני ספרתי למעלה מ-80 עצים בוגרים מעל 50 שנה שחוסלו לחלוטין, והתמורה שקיבלנו במקום זה סדר גודל של 20 עצים, ברובם בעציצים, כי אי אפשר לשתול אותם באדמה. הכול מתחת זה חניונים תת קרקעיים. בעיה חמורה, חמורה, שבאמת צריך להתייחס לזה בחוכמה תכנונית לצמצם את כל התופעה הזאת.

אפרופו העניין הזה שאני גר במגדל – מגדלים צצים כמו פטריות בכל העיר ובכל הארץ, והם הופכים להיות צרכן איום ונורא של אנרגיה, עם זה שהם מיוצרים בטכנולוגיה של בידוד וטוענים ליעילות אנרגטית, אין לי היום בבית דוד שמש, אין מקום הולם לתלות כביסה וכל מיני כאלה, זה מעודד צריכת חשמל, בין בחימום מים, בין בהפעלת מייבשי כביסה. ואני חושב שאם יש אפשרות להשפיע על התקן הירוק של בנייה, צריך מאד מאד להכניס את כל הסוגיה הזאת, שבמקום אותם קולטי שמש רגילים שמעבירים דרכם מים, לעבור לטכנולוגיה שמשתמשת באנרגיה סולארית, ואת זה לא צריך לשים בגג, אפשר לשים את זה על דופן של הבניין ולעשות את זה מעוצב יפה, ככה שגם נזכה באנרגיה שמחממת את המים וגם זה יהיה יפה מבחינה עיצובית.

בנוסף, כל אותם קומפלקסים חדשים, בעקבות התחדשות עירונית, יכולים להוות מקומות חדשים. כתבו בציאט שמחסלים בכל העיר את כל המקומות של מחזור אנרגיה ואני רואה את זה גם אצלנו בשכונה (למי שלא יודע – אני גר בנווה שרת), לכל המתחמים האלה החדשים של התחדשות עירונית, אפשר להכניס את כל אותם מתקני מחזור, לתוך הבניינים, לתוך המגדלים. אני בטוח שאפשר להכניס את זה גם בצורה תכנונית קדימה וגם באלה שיצאו לפועל היום. אני לדוגמא אשמח מאד אם תכניסו אצלנו גם מתקן לאיסוף זכוכית, שאין אותו בנמצא יותר מדי ברחבי העיר, יש לנו אחד בשכונה. הדברים האלה עוזרים. יש אוכלוסייה מאד מאד מודעת שרוצה למחזר ואפשר להביא את זה קרוב הביתה ולאפשר לנו לעשות את הדברים בצורה יעילה.

מר ראובן לדיאנסקי - היו"ר:

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

עמי, תודה רבה. שאלת הרבה שאלות במעט זמן. אני רק רוצה להגיד לך לגבי סוגיית העצים בפרויקטים של התחדשות עירונית, תמ"א 38, בכלל בנייה. אני חושב, ואני אומר בצורה חלקית, ליואב, אני חושב שאנחנו בשלים היום באזורים מסוימים להגדיל את השטח הפנוי של מגרשים מ-15% גם לעבר 25 ו-30 אחוז. אני חושב שגם היום, כשאנחנו החלטנו להוריד את תקן החניה ב-תב"ע חדשות ל-0.8 בעבר הירקון ובדרום מזרח ו-0.5 באזור מרכז, אנחנו גם צריכים להתייחס לגודל תכנית גג מרתף חניה, עד כמה זה תופס מהמגרש עצמו. אנחנו לא נעשה הרבה אם פתאום במקום 100 חניות ב-תב"ע של פרויקט בעבר הירקון, יהיו עכשיו 80 חניות במקום 100, אבל עדיין יעשו את זה על 85% תכנית מהמגרש, את מרתף החניה ב-2 קומות. אנחנו במקרים כאלה צריכים להתחיל להנחיל שזה יהיה ב-3 קומות, ואז התכנית של הגג של המרתף אולי תהיה רק על 70% מהמגרש ולא על 85%. וזה גם אולי יוביל לזה שאותם יזמים יגידו לעצמם – זה כל כך מייקר לנו, שכבר נוותר על חלק מהחניות. ואז אפשר להשיג אולי שני יעדים. אבל בהקשר הזה, באמת, אני לא רוצה עכשיו גם להתחיל להתפלמס ולציין את העובדה שהתוכניות של נווה שרת נכתבו ועברו ואושרו לדעתי לפני 15 שנה או משהו בסגנון. ו-15 שנה אחורה, זה כמו תקופת הדינוזאורים מבחינת קיימות ואנרגיה מתחדשת וכן הלאה. אבל זו באמת סוגיה מאד חשובה.

אתם בטח מכירים את הסיפור שכשצ'רצ'יל היה שר המושבות והגיע לביקור בתל אביב, הוא הסתובב ברחוב רוטשילד ולפני שהוא הגיע, הכינו את הרחוב נורא נורא יפה, והיו שם מלא עצים. ואז פתאום, כשצ'רצ'יל כבר היה על הבמה, יחד עם דיזנגוף, היתה רוח וכל העצים נפלו. צ'רצ'יל אמר לדיזנגוף – אדוני ראש העיר, כדי שעצים יצמחו הם צריכים גם שורשים. אז אנחנו חייבים מקום לשורשים ואדמה לשורשים כדי שהעצים האלה יצמחו. עכשיו יואב.

אדר' יואב דוד:

לא נפתח עכשיו דיון גדול, אני אגיד רק ככה – כל הנושא של התחדשות עירונית בתפיסת עולם של איך עושים את זה נכון, זו סוגיה שאנחנו היום עם אגף תכנון עובדים. זה פעם אחת שימור הטבע, זה פעם שניה שימור האוכלוסיות הקיימות. כל התפיסה הזאת, שבא בולדוזר, מוחק את הכול ושם מגדלים במקום, היום כבר כולנו מבינים שזה פטנט לא ממש מוצלח. אנחנו צריכים להיגמל מהפיתרונות הגנריים האלה ומהפיתרונות המחסלים. אנחנו יודעים שזה לא פשוט, זה הרבה יותר מאתגר מבחינה תכנונית, אדריכלית. גם להקטין

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

מרתף מ-85% ל-70%, זה קל להגיד, זה לא נורא פשוט לקבל. אנחנו בפירוש על זה. הסוגיות האלה מאד מעניינות, מאד מעסיקות אותנו.

אני שמח לספר לכם שהשבוע ראיתי עבודה של תפיסת עולם של התחדשות עירונית לשכונה חדשה. פנינו לכמה הצעות ו-3 מתוך 5 ההצעות הלכו עם עקרונות של קיימות, ירדו לגמרי מהרעיון הגנרי הזה של להרוס ולבנות ולעשות הכול מחדש. אני חושב שלא הגענו לתוצאה, אבל מבחינת מודעות אנחנו בבשלות ויש שיתוף פעולה מצוין מאגף תב"ע, אגף תכנון העיר, וצריך יהיה לרתום את היזמים בטוב או ברע כדי להשיג את זה, ואכן הדברים חשובים ונכונים.

לעניין מתקני מחזור בתוך הבניין – שווה לרשום ולבדוק. לא נראה לי בעייתי ונראה לי חשוב. איסוף בטריות, כל מיני דברים כאלה שקשורים לתפעול, זכוכית, זה דברים שאנחנו צריכים להעביר לאגף תברואה ולבדוק. אין שום סיבה שבנווה שרת יהיה מתקן איסוף זכוכית רק אחד, גם אם זה לא נורא כלכלי, גם אם זה לא נורא מקובל, אפילו ברמה של חינוך והרגלי צריכה ופינוי פסולת, זה מאד חשוב לדעתי ובהחלט צריך לסמן את זה כחלק מההמלצות בדיון הזה ולבחון את זה מול גורמי תברואה ותפעול.

מר איתן בן עמי:

יש אגב החלטה שיפוזרו עוד מתקני זכוכית, זה עובד מאד יפה בעיר, ומתקני הסוללות ואלקטרוני קטן הוכנסו כמעט ל-30 בתי ספר בעיר. אנחנו צריכים אולי גם להגביר את ההסברה, כי הרבה פעמים לא יודעים אנשים איפה. ומגיעה לפה גם השרה להגנת הסביבה לביקור ואנחנו מנסים מאד לדחוף למשהו שנקרא 'פח מתמחזרים', שבו ניתן יהיה להכניס את כל הדברים שיכולים להיות ממוחזרים ובמתקן המיון יופרדו, ואז לא נצטרך גם כתום וגם כחול וגם קרטון וגם זכוכית וכל מיני דברים כאלה, אז ננסה לדחוף גם את הרעיון הזה.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

אני רוצה לצנן קצת את האווירה, עמי, ולהגיד לך שלא תצפה שזה יקרה מחר. הדברים מורכבים. אנחנו מערכת גדולה שיש לה הרבה מאד שיקולים ואיזונים. אחד מהם למשל זה הסכמים כאלה ואחרים עם עובדים באגפים כאלה ואחרים, וזה לא פשוט. אני לא חושב שמחר בבוקר וגם לא בשנה הקרובה יהיה מתקן למחזור זכוכית אצלך בבניין. תצטרך עדיין

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

לנסוע למתקן שנמצא בשכונת מגוריו. ייעשה מאמץ באמת להגביר את מספר מתקני המחזור, בעיקר של זכוכיות במרחב הציבורי, ולגבי כל מה שאיתן ציין במרחב הציבורי להעלות מיכליות למחזור כאלה ואחרות, גם כחול וגם כתום.

אדר' יואב דוד:

לדיאנסקי, עוד מילה אחת לסופר, הוא ביקש לגבי אנרגיה, ייצור אנרגיה על גבי חזיתות – כרגע אנחנו מנסים לעשות את זה ב-3 מבנים, אנחנו עובדים עם אדריכלים שנמצאים בשלבי הגשה של תוכניות עיצוב. בינתיים אין לזה תשובות טכנולוגיות פתורות לחלוטין. הכלכליות של זה לא טובה, אבל ברור לי שככל שנתעקש זה ייכנס לשוק, זה יניב בסוף תוצאות טובות. אנחנו בפירוש עושים עבודה, ד"ר בועז קידר נמצא איתנו פה גם, מומחה לקיימות, מנהל היחידה לתכנון בר קיימא, אנחנו יושבים עם, באמת, שלושת המשרדים הגדולים שבונים את המגדלים בתל אביב, זו עבודת חקר משותפת כדי להוציא משהו שהוא גם יעבוד טוב, גם ייראה טוב וגם יפתור את הבעיות שצינת. ברור לנו שלבנות מגדלים שמאלצים אנשים אחר כך לחמם מים ו'בוילר' בלי שמייצרים אפילו דבר אחד, זה לא מעשי.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

מיכה שמחון ביקש לדבר. הוא כאן?

מר מיכה שמחון:

כן, כן, אני כאן.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

בבקשה, אדוני.

מר מיכה שמחון:

תודה רבה. אני גר בשכונת ביצרון ואני חושב שיש בעיה משותפת לכל השכונות שיש בהן בתים פרטיים או דו משפחתיים או משהו בסגנון. במחי יד, בשלב אחד ממש מהיר, פשוט נעלמו כל פחי המחזור. ובשכונה שלנו הם נמצאים רק ליד הבתים הרב משפחתיים, ברחוב

ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור

פני העיר (שפ"ע)

מבלה את הזמן שלי בלנסוע עם האוטו שלי עם אשפת פלסטיק ואשפת נייר ואשרות של אוכל וקולנוע

לנייר ופח לזכוכית. אני מתנהג כאילו שאני בגרמניה. רק העירייה לא מתנהגת כאילו שאני

מיכה, אנחנו רוצים לתת לעוד כמה אנשים לדבר. כבר רבע לשמונה. תנסה לקצר, כי את מה שאמרת באריכות הבנו כבר אחרי משפט אחד.

עמוד 36 מתוך 46

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

או קיי. דבר שני, קצר – אני חושב שצריכים לעשות אגרת גודש לכל האנשים שהם לא תושבי העיר, שנכנסים אל העיר בשעות היום, ובכך להקטין את כל הזיהום, כי זיהום זה הוא בעצמו תוצאה של אביב נגרם רק כתוצאה מדבר אחד – מכוניות. אם תהיה אגרת גודש ויגדילו שבילי אופניים, אנחנו פותרים את כל הבעיה הזאת, שכל מי שמגיע מחוץ לעיר יעשה טובה, יעלה על רכבת או על אוטובוס ויגיע. הכול טוב.

מר ראובן לדיאנסקי - היו"ר:

אני רוצה לענות לך, קצת יחסית באופן קצר, כי זה נכון שהנושא פה הוא נושא של התוכנית העירונית להתמודדות עם משבר האקלים, וכל דבר אפשר להכניס תחת המטריה הזאת, אבל אנחנו קצת צריכים להתמקד.

לגבי מה שאמרת עם אגרת גודש ועם כל ההתמודדות עם זיהום האוויר, הרשות לאיכות הסביבה מובילה תוכנית עבודה, גם כן, חוצה יחידות, גם מול המשרד להגנת הסביבה, משרד התחבורה וכן הלאה ועוד גורמים, בכל מה שקשור לאוויר נקי בעיר. גם להתמודד עם זיהומי אוויר מתחבורה וגם זיהומי אוויר כתוצאה מאתרי בנייה. אנחנו עוד ממש בחיתולים של העניין הזה. לכן, בישיבה על התוכנית העירונית לאוויר נקי שתהיה, אני מניח, בעוד שנה, נוכל לפרט יותר. זה לגבי העניין הזה.

לגבי מחזור – אני מבין את המצוקה שאתה מעלה. כל אחד מאיתנו כאן, גם סגן ראש העיר אנוכי, גר במעוז אביב ב' וצריך לצורך העניין לחפש איפה שמים את הדברים למחזור. למרביתנו שגרים בבתים משותפים יש תשתית בדמות מיכלי מחזור. הבתים הפרטיים – יש כרגע איזו שהיא מחשבה להתמודד עם העניין הזה, בעקבות העובדה שהוצאנו לפני 3 שנים בערך מהמרחב הציבורי את המיכלים. יש מחשבה, כמובן שזה כרוך בעלויות, כרגע אני לא רוצה לדבר על זה ואני לא רוצה לפרט לגבי העניין הזה, זה נמצא על סדר היום, לא הולכים להחזיר את אזורי המחזור ואת הפחים למרחב הציבורי. כי מה שקרה זה שאותם אתרי מחזור במרחב הציבורי הפכו ל"גינקיאות", אנשים היו זורקים שם בחוץ כל דבר ועניין, מה שנקרא הציבור לא עזר לנו לעזור לעצמנו. אני מבין את הבעיה ואת המצוקה, אין לנו כרגע פיתרון אולטימטיבי, בטח לא לבתים פרטיים, לשכונות עם בתים צמודי קרקע, וגם לאזורים נוספים כמו פלורנטיין, שגם כן שם אנחנו עדיין לא הצלחנו לפצח את ההתמודדות

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

של איך מאזנים בין תשתית נאותה לציבור למחזור לבין זה שהמקומות לא יהפכו להיות מזבלות.

מר איתן בן עמי:

אבל הצלחנו בנווה עופר ובאזורי יפו להכניס מתקנים בצורה אחרת. ושם, אגב, איכות המחזור היא מהגבוהות בתל אביב.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

אבל נווה עופר ויפו ג', שאגף התברואה שעוסק בכל עניין המחזור בפן התשתיתי, הרשות לאיכות הסביבה עוסקת בפן ההדרכתי הסברתי חינוכי, לפני כחצי שנה לערך פוזרו גם ביפו ג' וגם בנווה עופר 36 מיכלים ענקיים כתומים, בעיקר בחניות שצמודות לבתים, אבל שם זה בתים משותפים, לרוב זה בתים טוריים ואחרים. זה לא בתים צמודי קרקע. כרגע אין לנו מענה טוב לשכונות עם בתים פרטיים. שרה פישר, בבקשה.

גב' שרה פישר:

קודם כל, ערב טוב והמון תודה על השיתוף הזה ועל הרעיונות הנפלאים, מאד מבורך ומאד משמח. לצד זה, אני רוצה להעלות בקצרה כמה דברים. הנושא הראשון, העלו את נושא המים, אבל לא היתה אפילו תזכורת קטנה לזיהום החופים שעליו אני כותבת כבר הרבה מאד זמן. אני תושבת דרום העיר, נאלצת להתמודד ברמה היום יומית עם המראות הקשים של החופים המוזנחים, ערמות האשפה. תחנוני הרבים, מכתבי, ואני מתעדת, ולמרבה הצער, החופים שהם משאב טבע עצום, מקום תירותי, מקום כלכלי, עומדים בפני בעיה - זו נקודה אחת. נקודה שניה - המחזור - אני גרה בנווה עופר תל כביר. אחרי הרבה מאד תחנונים ופניות הגיעו אלינו הפחים. למרבה השמחה, יש שיתוף פעולה. אני אתמצת ממש בקצרה, ומלבד זה שאני מרכזת פרויקט של קומפוסטרים בהתנדבות בארץ ובעולם היום ושותלת עשרות קומפוסטרים, שזאת עוד נקודה שלא הועלתה, ומדובר בפרויקטים שחוסכים אשפה משמעותית.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

אני מקצרת, רק אגיד במשפט אחד – איך זה שכעיר הכי טובה בארץ, עיר ברמה בינלאומית, עם יכולת אכיפה מהגבוהות בארץ, עיריית תל אביב לא מסוגלת לאכוף חוקי התעבורה? לחופים ולמחזור? הרי אם העירייה היתה רוצה, היא לא היתה עוקרת מתקני מחזור, היא היתה שולחת פקחים במשך חודש ואף אחד לא היה עושה "גינקיה" מסביב. אותו דבר חופי הים – איפה האכיפה כשמדובר בנושאים סביבתיים? הכול יודעים לאכוף אצלנו, קנסות על ימין ועל שמאל. אני חיה בדרום העיר, מסתובבת בפלורנטיין, רואה את הפקחים מתחבאים על כל דבר, אני זועקת את החופים, ליבי קרוע. אני אוספת אשפה על בסיס קבוע. אני כותבת לכם בדם לבבי. אני מתנדבת כל כך הרבה, משקיע זמנים, שעות, לוקחת את התלמידים שלי לניקוי חוף, מתחזקת קומפוסטרים, מעבירה אלפי קילוגרם בחודש.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

שרה, אנחנו חייבים להמשיך.

גב' שרה פישר:

אז תענה לי רק במשפט אחד – איך זה שאין אכיפה?

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

לא, את לא יכולה להגיד לי לענות לך במשפט. אולי יש לי שני משפטים:

גב' שרה פישר:

תענה לי הרבה יותר מזה, אני אשמח.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

אני אענה לגבי החופים, איתן יענה על הקומפוסטים.

החופים – לפני 5 חודשים היינו העירייה השניה במדינת ישראל שהעבירה במועצת העיר חוק, תיקון לחוק עזר, שבעצם קובע איסור ושימוש בכלים חד פעמיים בחופי הים. החוק עבר לחתימת שר הפנים, אנחנו מחכים לחתימתו של השר. החוק הזה גם מאפשר מתן קנסות בגובה של 470 שקלים, אבל לפני שנטיל קנסות על הציבור, אנחנו מתכוונים, לקראת פתיחת

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

עונת הרחצה הבאה, לצאת במערך הסברתי, הדרכתי, חינוכי, בשיתוף חברת אתרים, לגייס לעניין הזה את הזכיינים של המסעדות על מנת לבחון כיצד ניתן גם להגיש עם הציוד הזה יותר ידידותיים. אנחנו נמצאים, מה שנקרא, על זה, זאת מטלה וזאת משימה 'סופר' חשובה. ייקח קצת זמן, אבל אנחנו על זה ומתכוונים לעסוק בזה בצורה רצינית.

לגבי יתר, את קוראת לזה זיהום החוף, אם את מתכוונת לניקיון שוטף – אז הניקיון השוטף, לפחות לפי מה שאני יודע, החופים מנוקים בצורה סדירה, בשעות מוקדמות של היום. על פי כל מדד אפשרי – בין אם זה הדגל הכחול או בין אם זה כל מיני מדדים כאלה ואחרים, החופים שלנו נחשבים לחופים נקיים.

גב' שרה פישר:

ראובן, סליחה שאני קוטעת אותך,

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

את לא קוטעת. זה לפחות בהקשר הזה. אני יודע שיש בעייתיות גם עם המים ולא רק עם החוף עצמו. באמת לא פתרנו את סוגיית הזיהום או הכללוך של המים עצמם, של הים. אני חושב שברגע שאנחנו נוריד את כמות החד פעמיים והפלסטיקים בחופים זה מטבע הדברים ישליך גם על ניקיון גם החוף וגם הים, וזאת התשובה כרגע.

איתן ישלים, גם לגבי הקומפוסטרים וגם בכלל אם יש לו מה להוסיף.

מר איתן בן עמי:

לגבי החופים, שוב, כל החופים המוכרזים, גם בכל ביקורות הפתע של המשרד להגנת הסביבה, אנחנו מקבלים את הציון הכי גבוה בניקיון. מה שאני אומר זה, פשוט תפני אותנו. אין בעיה, אני לא אומר שלא, אני לא נמצא בחוף כל הזמן, תהיי איתנו בקשר, תפני אלי את העניין ואנחנו בתיאום עם אגף חופים, תפני אלינו – אנחנו נדע בדיוק על מה מדובר, בתיאום עם אגף חופים ואתרים, נטפל במה שצריך לטפל.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

בכל מקרה, לפני שאת פונה לאיתן לרשות לאיכות סביבה, חשוב מאד תמיד להרים טלפון ל-106, ואת זה אני אומר תמיד לכולם, או טלפון או באפליקציה, זה הכי קל, הכי פשוט והכי מהיר. לא אומר שכל דבר בא על פיתרונו באופן מיידי, אבל היום יש יותר ויותר מודעות לדברים האלה והדברים קורים. ולכן אני ממליץ בכל דבר ועניין שקורה במרחב הציבורי, לא רק בהיבטים של סביבה וקיימות וכן הלאה, פשוט להשתמש ב-106. וכמובן, הדרך גם פתוחה לפנות לרשות לאיכות הסביבה ולבקש את העזרה.

מר איתן בן עמי:

באותה שיחה אנחנו גם נתעדכן על הקומפוסטרים, יש לנו פה עבודה על הקומפוסטרים. אנחנו מחלקים לתושבים ורוצים להגביר את זה. אנחנו נשמח לשמוע מה את עושה ולראות איך אנחנו יכולים להסתייע גם בניסיון שלך, אבל קומפוסטציה גם בבתי פרטיים וגם בבתי משותפים היא בהחלט בתוכנית העבודה שלנו. יש כרגע כמה מאות קומפוסטרים בעיר שפועלים.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

מר מורגנשטרן דניאל פה? שבזכותו הצלנו עצים רבים בתוואי שביל האופניים במשמר הירדן.

מר דניאל מורגנשטרן:

רחוב משמר הירדן. אני רוצה לומר דבר שלא נאמר כאן. דובר כאן הרבה על עצים. א', מדובר היום, חובה היום לטעת עצים רחבי עלים כדי להחליף את האוויר המזוהם בחמצן, בתהליך הפוטו-סינתזה. ודבר שני, וזה קרה אצלנו ברחוב, ועל זה העירייה ראויה לכל ברכה, עצי נוי מוחלפים בעצי פרי. אחד מהטובים ביותר כעצי נוי ועץ פרי בו זמנית, זה למשל התות, השני הוא התאנה. ההדרים קצת פחות, אבל בסדר.

השאלה שלי היתה, ראובן, אליך, האם העירייה חשבה, העלה קודם מישהו מנווה שרת את העניין של בנייה גבוהה, במיוחד למגורים בשכונות השיקום, או מה שאנחנו קוראים התחדשות עירונית. גם במגדלי מגורים וגם במגדלי משרדים, שחלק מהם אני מניח שבעקבות ההצפה הגדולה של העודף של משרדים ומחסור בדירות קטנות למגורים, בעקבות

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

התקף הקורונה, יתחילו לעבור לאט לאט הסבה לשימוש מעורב של מגורים ומשרדים, ההצללה היא אלמנט מאד מאד חשוב. למה לא לקחת את ההצללה כמשימה ולעשותה עכשיו? קירות באמצעות תאים או פאנלים פוטו-וולטאים. להרוויח פעמיים – פעם אחת את ההורדה של הכאת החום בחלונות, במפתחים ובקירות. ופעם שניה, להרוויח את האנרגיה החלופית הבריאה והטובה ביותר.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

מי עונה, יואב?

אדר' יואב דוד:

אני מוכן לענות. אמרתי כבר מקודם בראשית דברי, הסיפור של פאנלים סולריים על גבי חזיתות זה נושא שאנחנו נמצאים בעבודה מאומצת עליו. לשים פאנלים שיש על הגג, לתלות אותם על החזית, ראינו מבנה אחד או שניים בארץ כאלה, זה לא נראה טוב. אנחנו מחפשים פיתרון שזה ייראה כמו שצריך וגם יעשה את העבודה. אין ספק ששילוב פאנלים סולריים בחזית זה רעיון חכם וטוב וראוי. הבעיה שכרגע הפיתרונות שראינו, שבחנו, שהוצגו, עוד לא עברו את הסף ואת הרף. אבל אנחנו בהחלט, אמרתי שוב, אנחנו בשיחות עם שלושת המשרדים הגדולים שעובדים על מגדלים בתל אביב, ואנחנו בוחנים את זה - ד"ר בועז קידר, מומחים מהטכניון וחברות בינלאומיות שמייצרות את הדברים האלה, גם לראות שזה נראה כמו שצריך, גם שזה עושה את העבודה, גם שזה בר תחזוקה ושזה ישים. אנחנו בהחלט חושבים שזה ראוי ונכון.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

השאלת האחרונה היא יעל סדרבאום.

גב' יעל סדרבאום:

יש לי שתי שאלות, קצת בנושא בנייה ירוקה. הראשונה – בנושא התאים הפוטו-וולטאים כמו שאמרת – דיברת על לשים את התאים בבנייני ציבור, לפחות זה מה שקראתי על התוכנית, השאלה אם אתם יכולים לתת תמריצים

גם למבנים פרטיים, לשים את התאים הפוטו-וולטאים על, אם זה גגות של בניינים או אפילו בתים פרטיים, אם יש סיכוי לדבר הזה.

דבר שני – בנושא חניות, יותר בנושא חלחול מים – יש הרבה חניונים בעיר שהם דווקא לא תת קרקעיים ומתחתם אין דבר. אולי אפשר להחליף גם בהם וגם בחניות פרטיות את האספלט בריצוף שמאפשר חלחול. יש כל מיני סוגי ריצופים כאלה היום, חלקם פשוטים יחסית וחלקם חדשניים יותר. זה אולי משהו שאפשר לחייב בעלי חניונים, אולי לתת תמריצים או משהו בסגנון.

היתה לי עוד שאלה, שקצת אולי סוטה מהתוכנית, אתם לא מחויבים לענות עליה – האם יש איזה שהוא תכנון לשקם את נחל איילון?

אדר' יואב דוד:

אתה רוצה לענות, בועז, על PV על גגות פרטיים וחלחול בחניונים?

ד"ר בועז קידר:

קודם כל, תודה על השאלה ועל השיתוף בדיון. לשאלה הראשונה והשניה שלך יש לי שתי תשובות: לגבי גגות פוטו-וולטאיים על מבנים פרטיים, אנחנו יצאנו לפני שנתיים וחצי בערך בתוכנית שנקראת 'על גגות תל אביב', שהמטרה שלה היתה לתמרץ בדיוק את הדבר הזה. לצערי נתקלנו בחסם רגולטורי לא מקומי אלא לאומי, בנושא של בעלות על קניין משותף, גג של בית משותף הוא קניין משותף, רכוש משותף והוא דורש הסכמה של 100% מהדיירים. אני שמח להגיד שבחוק ההסדרים האחרון, בהנחה שהוא יעבור, הרף הזה יורד ל-66%, אז אני מקווה שלפחות החסם הזה, נראה שהוא לא מהווה חסם יותר.

לגבי תמרוץ לבתים פרטיים – אני לא מכיר את זה בשום מקום בעולם. אם כבר יש תמריצים, הם מטעם משרד האנרגיה ולא מטעם הרשות המקומית. אבל מי שיש לו בית פרטי וגג פרטי, יכול לעשות כראות עיניו. למרות שאמרתי את זה, אנחנו תמיד כאן כדי לתת מעטפת של תמיכה וידע וסיוע. פונים אלינו אנשים, גם ועדי בתים שמתאגדים. לפני שבוע היתה פניה כזאת משכונת שפירא. אנחנו נותנים את כל העזרה שאפשר.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

לגבי חלחול בחניונים – סיימנו לגבש לא מזמן סט הנחיות חדש שעושה סדר בתחום הזה. חניון בתחום העיר, חניון עילי, זו בהחלט הזדמנות, והקרקע הזו היא משאב חלחול חלחול וחכם של מי הנגר. ההנחיות האלה, אני מקווה, יכנסו בקרוב לתוקף ונפסיק לראות חניונים שהם באספלט ב-100% מקצה לקצה. יש בהם שטחי חלחול, יש בהם גם נטיעות, יש בהם תאורה שהיא חכמה ולא בזבזנית. לגבי נחל איילון – אני אצטרך שאיתן יענה.

מר איתן בן עמי:

נחל איילון – אני כרגע לא מכיר איזו תוכנית לשיפור הנחל. מה שיכול אולי להשפיע, זה הבריכות של השהיית מי הנגר שבונים ליד חירייה. אבל צריך לזכור שהמים מאיילון מגיעים אלינו אפילו חלקם לא ממדינת ישראל אלא מהרשות ומאד קשה לשלוט בזה. כנ"ל אגב בחלק מהמקרים בירקון, מי ששאל פה את השאלה בירקון, הירקון, לפחות שם אני יכול להגיד, שעובר תהליכי ניקוי, חלקם מאד אקולוגיים. אמנם אי אפשר לשחות שם אולי עדיין, אבל בהחלט חזר להיות בית גידול עשיר לבעלי חיים. מי שעושה שם טיול, זה פשוט טבע בתוך העיר, גם בתוך המים וגם ליד המים, זה תענוג.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

כמה מילים לסיום. ראשית, האתגר המרכזי שלנו, גם שלי וגם בטח של אנשי המקצוע שנמצאים כאן בשיחה הזאת ואחרים, שמחויבים לנושא ובאמת לוקחים את זה כאתגר מקצועי מבחינתם, זה אכן לוודא שהתוכנית הזאת יוצאת לפועל, שהיא מוכנסת על ידי היחידות השונות לתוך תוכנית העבודה של 2021. בעיריית תל אביב הדיונים לגיבוש תוכנית העבודה ותקציב היחידות השונות ותקציב העירייה, הדיונים מתחילים או התחילו כבר החודש. הם נכנסים לתוך ספטמבר ואוקטובר וזה הזמן באמת לקבע את זה ולהתחיל את המימוש דרך תוכניות העבודה.

כשחברי מועצה נבחרו ציבור חדשים מערים שונות שואלים אותו – מה הדברים שאני צריך לעשות כשאני נבחר לתפקיד – אחד הדברים שאני תמיד אומר זה שצריכים לחפש את משולש השותפים גם בציבור, גם בקרב עמיתים במועצה, אבל לא פחות בקרב אנשי מקצוע בתוך העירייה או בתוך העיריות, כל אחד והרשות המקומית שלו. זה משולש שהוא מאד מאד חשוב לקידום נושאים. אני זוכר שנבחרתי לפני 12 שנים למועצת העיר, כל נושא

עו"ד ראובן לדיאנסקי
 סגן ראש העירייה
 ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
 פני העיר (שפ"ע)

הקיימות והסביבה והבנייה הירוקה לא היו כל כך, מה שנקרא, שגורים בפי בעלי התפקידים דאז. עיריית תל אביב עוברת תהליך מאד מאד חשוב של חילופי דורות. מגיעים כל מיני מתכננים, נקרא לזה הזוטרים או המתחילים, שבאים עם להט בעיניים בהקשרים של גם בנייה ירוקה וגם קיימות וגם אנרגיה מתחדשת וכל מה שדיברנו; וגם אנשי המקצוע היותר ותיקים, אני לא רוצה להגיד שחלקם יוצאים מהארון ופתאום הם ככה יחד איתנו במאבק, אבל זה בהחלט משהו שאני רואה את זה היום יותר ויותר מאד מאד מחזק וזה גם מאד מאד חשוב לעניין עצמו.

צומת מאד מאד חשובה נוספת זו הוועדה המקומית לתכנון ובנייה, ששם באמת אנחנו רואים איך העיר גם נבנית וזו נקודת השפעה מאד מאד משמעותית ואני מאד שמח שבהקשר הזה יש גם את יואב וגם את בועז וגם את אורלי וגם את מהנדס העיר, את אודי, שהם **dedicated** לעניין הזה. ואנשי מקצוע נוספים שבונים את העיר מההיבטים של מבני ציבור ושל מרחב ציבורי, אם זה מינהל בינוי ותשתית ויחידות נוספות בעירייה. אני קצת שובר את המוניטין שלי מהשנים האחרונות, אני מחמיא בתקופה האחרונה יותר מדי לאנשי המקצוע שלנו בעירייה, אבל באמת, הרשות לאיכות הסביבה 'שאפו' ענק. רוח המחויבות והמקצוענות והרצון באמת שבא מבפנים לעשות דברים ולהשפיע. אתם עכשיו נחשפים לבכירים של הרשות, אבל אפשר להגיד את זה, באמת, על כל עובדי הרשות, בכל הרמות והדרגים, אנשים צעירים ברובם, נחושים, והם באים באמת לשנות. אנחנו נמשיך לעשות. אתם תמשיכו לאתגר אותנו ותמשיכו להאיר במקומות מסוימים שאנחנו צריכים להשתפר ונשתדל. תודה רבה לכולם.

מר איתן בן עמי:

רק לא לשכוח את השותפים הבכירים שלנו באדריכל העיר.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

כמובן יואב דוד, בועז קידר וטלי.

עו"ד ראובן לדיאנסקי
סגן ראש העירייה
ממונה על תחום איכות הסביבה, קיימות ושיפור
פני העיר (שפ"ע)

חברים, תודה רבה, היה כיף, היה מעניין והיה חשוב, ואתם מוזמנים לפנות אלינו בכל דבר ועניין.

מר איתן בן עמי:

ראובן, תודה גם לך.

מר ראובן לדיאנסקי- היו"ר:

ועד הפעם הבאה – להתראות לכולם.

אני מודה לכולם ונועל בזאת את הישיבה.

* * * הישיבה נעולה * * *